

Letnik XXXVII / cena 450 din / št. 1.

'T'RIIBUNA

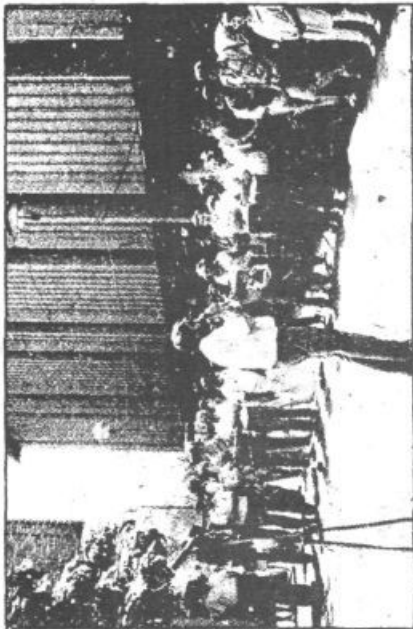
študentski list

Božja A. 2024/2025

Dušan Bogavac: Labinska
 republika, drugi
 intervju: Vladimir Arzenšek
 Država Maribor:
 Proces v SNG
 Javna tribuna
 o IV. samoprispevku

ISSN 0022/9296 — LETNIK XXVIII. ST. 12 — JUNIJA 1987 CENA 300 DINARJEV

KVAJERBARA

Dr. VOJISLAV ŠEŠELJ
 Mihaila Pupina 14
 11080 Zemun
 Beograd, 8. marca 1987

**ODPRTO PISMO
 GOSPODU
 HAMDJI
 POZDERCU,**

sta najprej planirala 12, potem se vama je zazdelo da bo dovolj že osem let zapora. Kdo ve, je šlo za pozno kesanje ali za kaj drugega, ko si Ti, dragi Hamdija, zahteval od moje družine, naj napišem prošnjo za pomislititev, ter jamčit s svojo oblastjo, da me bodo v tem primeru spustili z robije. Sele sedaj se Ti zahvaljujem za to skrb. Ne zameri mi, ker sem Tvojo ponudbo tedaj odbil in vzdržal svojo zaporno kazen v zeniški robijašnici do poslednjega dne, do poslednje ure.

Če bi Ti sedaj vračal v istem denariju, če bi zahteval oko za oko in zob za zob, če bi za vsako leto robije zahteval od Tebe isti čas suženjstva, če bi za vse stražarske pendreke in mesece v samici zeniško kaznilnice zahteval maščevanje brez pritožbe

slavnem mestu. Gotovo se tudi Ti ne boš bojje izmanil.

Ne gre tako, Hamdija, bratec moji! Potegnji knjigo iz prodaje, distanciraj se, zvali krivdo na lektorje in korektorje, v naslednjo izdajo pripiši narekovaje in opombe. Glej tako Ti prijateljsko svetujem.

V Tvojem rodnem kraju, v Cazinu, pravijo: *»Lakše bi ti čoljek učero dvajese cenata u gujicu, nego dva cenata u glavurdu!«* Spomni se te modrosti, ki si jo tudi sam, često, drugim priporočal, najdivši v njej dragocen poduk.

ko laže!

Če boš le mogel, pazi, da si v skupni spalnici priboriš mesto na zgornjem pogradu in nikoli ne spi na trebuhu. Če boš, se Ti lahko zgodi, da Te prikriti razredni sovražnik napade od zadaj, in naslednjega dne še hoditi ne boš mogli!

Če te bodo kaznovali s samico, boš moral šestnajst ur na dan koračiti tri korake naprej, tri nazaj, brez možnosti, da karkoli že prečitaš, prepíšeš ali se s komerkoli že pogovarjaš. Morda bo kdo poskušal, da Te tako, z izolacijami in dodatnim šikaniranjem, ozdravi skribomanije in plonkarskega sindroma.

Dal sem Ti nekaj nasvetov; če si boš zaželel še kakšnih pojasnil, me poišči v mojem stanovanju, predlagaj kakšno kavarno, park — sprosti Te bom, prišel bom!

ZA ODSTOP BRANKA MUKULIĆA ZA CIVILNEGA MINISTRA ZA LJUDSKO OBRAMBO ZA REFORMO PRAVNEGA IN EKONOMSKEGA SISTEMA ZA PISANJE ALTERNATIVNE USTAVE ZA REFERENDUM O USTAVNIH SPREMEMBAH ZA SVOBODNE SINDIKATE ZA EKSTERITORIALNOST UNIVERZE

*(pa naj še kdo reče,
da nismo pozitivno usmerjeni)*

Koprška mladina je predlagala YU premieru, naj odstopi, *Pavliha* je napisal nekaj o helikopterskih nakupih in svetoval, naj ga zamenja sposobnejši Fikret Abdič. Ljubljanska študentska organizacija zaenkrat še molči, pa naj *Tribuna* pove svoje.

Tov. Mikulić sicer ni upravičil vseh strahov, ki so navdihnili lanski Mastnakov članek o koraku k demokratizaciji. Represija v državi se ni bistveno povečala. Pokazalo pa se je, da bosenski politik, ki bi bil morda v manj zahtevni situaciji čisto uporaben pre-

mier, temu poslu v sedanji krizi ni dorasel. Tudi njegov program ukrepov proti inflaciji (*Mikulićeva zadnja priložnost, da bi ga lahko kdo še resno jemal*) ne vzbuja zaupanja. Tako rnenimo, da vodenje Jugoslavije ne more ostati v rokah tako kompromitiranega politika. Sumi o nepotizmu in korupciji v času Mikulićeve bosenske vladavine niso bili nikoli prepričljivo zavrjeni. Res, od candidature za premiera do danes mu ni nikoli zmanjkalo obljub, a edini dosežek njegovega vladanja so množične stavke in zapravljeno leto, država pa vse hitreje propada.

● V tej deželi nas je Bog udaril s strašnim obiljem zakonov in ustavo, ki bi razveselila pripovedovalca zgodbe o steklem polžu in jari kači. Uspehi našega poduhovljenega sistema so na dlani: v številu brezposelnih, v de facto bankrotu dobre polovice države (glej faksimile na 2. strani), verjetno že tudi v krajši življenjski dobi po nedolžnem tukaj rojenih. Približno vemo, kdo je kriv za te stvari, pa pustimo to. Komentator v zadnji Katedri (Dan potem) bi menda rad uvedel nagla sodišča in pokril Goli otok z barakami za nekdanje voditelje, a ta

tehnika se ni nikoli posebno obnesla. Jaz glasujem za amnestijo. Pa vendar: ker je očitno, da smo do 40 let izredno hitro tekli na mestu (glej intervju s Kosto Čavoškim, Katedra 6/7-1987), ker ljudje več nimajo nobene vere v prihodnost in bore malo zaupanja v svoje voditelje, ki trmasto in slepo držijo za krmilo, ker je gospodarstvo v razsulu, ker je od šestih republik in dveh avtonomnih pokrajin vsaj polovica pred ali v bankrotu... človek bi rekel, da potrebujemo spremembe, ne le kozmetiko. Menim, da je edina rešitev v demokratizaciji. Fevdalizem ni bil nikoli posebno uspešen, pa naj se je skrival za še tako bogajočimi besedovanji. Naj si narod piše sodbo sam, brez mafijskih svetih trojic državnih, partijskih in policijskih šefov.

● Najpreprosteje bi bilo, če bi se te resnične spremembe začele z novo ustavo. Pa ne z novo ustavo, kakršno predvideva predlog komisije, ki jo je vodil Hamdija Pozderac, tedaj še bodoči predsednik SFRJ. Ta predlog je vsaj v Sloveniji demokratična javnost že zavrnila. (Mimogrede rečeno: tov. Pozdrac kot član Predsedstva SFRJ po ustavi – čl. * – ne bi smel voditi te komisije. Fučka se jim.) (Glej izjavo DSP, Delo).

Mnenje slovenske javnosti o tem uradnem predlogu ustavnih sprememb je najbrž še najbolje povzel bralec Dela, ki je 12. septembra 1987 napisal:

»V predlogih se pojavlja nova skupna oznaka za republike in pokrajini, namreč »federalna enota«. Ker bo za ta novi pojem enot treba izbrati tudi ime, predlagam – kaže, da pri oblikovanju predlogov sprememb in dopolnitev ustave iz leta 1974 sodelujejo dobri poznavalci ustave iz leta 1929 – da te federalne enote že kar sedaj imenujemo banovine, njihova imena pa namesto po »poročenem načelu« zaradi razlike poimenujemo po »pogorskem načelu« (Dravska-Triglavsko) ...

Predlagam tudi, da ne bi proslavljali sprejema nove ustave ločeno od »proslave« 60-letnice ustave iz leta 1929, da vsa dela opravimo do januarja 1989. Razlika med tema dvema ustavama (iz let 1929 in 1989) pa bo tako samo v tem, da je v prvi ena politična stranka prepovedana, druge pa dovoljene, v tej drugi pa je (bo) ena (tista) ustavna, drugih pa ni.« (Alojz Lah, Mengeš)

Dovolj imamo nerazumljivih, neberljivih ustav, ki z eno roko dajejo in z drugo jemljejo pravice. Predlagamo organizacijam in ljudem, ki v Jugoslaviji govorijo za demokratično javnost, naj pripravijo predlog demokratične, berljive ustave, ki ji ne bo uspelo le, »da kolne kmet molitve bravši«. Tako bodo državljani lahko na referendumu sami odločili med uradnimi predlogi spremembe, staro ustavo in alternativnim predlogom ali predlogi ustave.

Če referendum ne bo, pa bo veljavnost odločitve in tako izbrane ustave vsaj vprašljiva, če že ne dvomljiva.

● Še najnovejši tekst (starejših tudi ne manjka), ki plastično kaže nujno zahtevo po svobodnih sindikatih, je poročilo Dušana Bogavca iz labinske republike (oktobrska Katedra, ponatis iz zaplenjene številke). Uradni niso resni.

● S civilnim ministrom za ljudsko obrambo bi se marsikdo počutil varnejšega in morda bi bila tudi bojda ljudska armada kaj bolj pod nadzorom ljudstva.

● Pa končajmo s študentsko temo, kot se študentskemu listu spodobi: prijatelji z mariborske univerze so nam sporočili, da sta v začetku oktobra miličnika UNZ Maribor Rotovž brez naloga za preiskavo vdrli v sobo enega od prodajalcev Katedre, stanujočega v študentskem naselju, ter odpeljala (po premetavi sobe) tega študenta in njegovega cimra, ki žal ni bil prijavljen. Po nekaj urah so oba izpustili, vendar ju čaka postopek pred sodnikom za prekrške.

Opazovalci domnevajo, da sta bila miličnika pijana, precej zanesljivo pa je, da sta se nasilno obnašala. Ne bom se spuščal v vprašanje krivde obeh mariborskih kolegov, menim pa, da policaji v študentskih sobah nimajo kaj iskati, še posebno, če se tam znajdejo brez naloga za preiskavo. Recentnih podatkov nimam, vem pa, da so se pred nekaj leti (prva polovica 80-ih) takšne stvari dogajale tudi v Ljubljani.

● (Dobro obveščen vir mi zatrjuje, da se je v zadnjih letih precej okrepljen policijski nadzor nad Mb študentarjijo. Za Ljubljano nimam podatkov, pred leti je veljala malo paranoična vera, da je v vsakem domu po en špicelj.)

Demonstracije policijske obveščenosti, ki naj bi se lani uprizorile nad znancem (pomlad, Maribor) in cimrom (jeseni, Ljubljana) dveh urednikov Katedre, pa govorijo svojo zgodbo.)

Ta mariborska akcija je sicer proti vsem domačim grdobijam te dežele prav neznamen dogodek, a človeku takšne reči ne ugajajo.

Zato bi predlagal študentski organizaciji, če bo sedaj (po na naslednjih straneh opisanih dogodkih) kaj bolj študentska in manj politikarska, naj pogleda, če bi se dalo spet zapreti vrata fakultet in študentskih domov za policijo in njej podobne tujce.

To je stara pravica, ko smo jo podedovali še iz srednjeveških univerz, pravica, ki so jo na Slovenskem poznali še v šestdesetih letih, smiselna pridobitev evropske civilizacije, vogelni kamen univerzitetne svobode.

Samo Resnik

* Matevžu Krivicu se zahvaljujem za podatek.

Odprto pismo sodnikom mariborskega temeljnega in višjega sodišča, ki so obsodili Katedro, da laže, žali in vznemirja javnost

»Če rečemo repu noga, koliko nog ima pes? Pet?«
 »Štiri. Rep je še vedno rep, pa naj ga imenuješ tako ali drugače.«

Abe Lincoln

Ustvarjeni
dohodek na
zaposlenega: (v
1000 din)

Dohodek na
100 din popreč.
uporab. posl.
sredstev

Popr. mes. OD

	Ustvarjeni dohodek na zaposlenega: (v 1000 din)	Dohodek na 100 din popreč. uporab. posl. sredstev	Popr. mes. OD
Jugoslavija	1.841	15,1	129.648 din
Bosna in Hercegovina	1.522	14,5	109.285 din
Črna gora	1.297	9,8	98.661 din
Hrvatska	1.974	15,2	139.353 din
Makedonija	1.174	12,7	90.664 din
Slovenija	3.178	20,0	200.643 din
Srbija brez pokr.	1.645	14,6	116.485 din
Kosovo	1.130	11,4	90.477 din
Vojvodina	1.657	12,5	117.832 din

	Akumulacija in rezerve	izgube:	neto akumulacija
Jugoslavija	1.187	1.157	+30
Bosna in Hercegovina	184	158	+26
Črna gora	14	63	-49
Hrvatska	306	329	-23
Makedonija	48	66	-18
Slovenija	282	122	+160
Srbija brez pokr.	229	254	-25
Kosovo	17	35	-18
Vojvodina	107	129	-22

Zračni most

LJUBLJANA (Lepotec za Veritas) — Očitno je, da ima »primer leteče zamrzovalne skrinje« iz leta 1983 tudi nadaljevanje oziroma bogato zgodovino. Na začetku avgusta leta 1983 je posadka helikopterja sarajevskega sekretariata za notranje zadeve BiH, ki je pristal v Titovem Velenju, naložila dve in ne le eno zamrzovalno skrinjo in potem odletela

proti Sarajevu.

Kot so zatrjevali člani posadke, je šlo za redni polet v okviru šolanja enega od pilotov, poleg katerega sta bila v helikopterju še pilot inštruktor in mehanik. Čeprav je bilo že tedaj jasno, da to ni bil edini polet takšne vrste, temveč je helikopter iz BiH nekajkrat poletel tudi čez jugoslovansko-avstrijsko mejo, ne da bi bile njegove poti povsem legalne, zadeve ni hotel nihče resno načeti.

Zgodba sega celo v oktober 1981. Tedaj je helikopter sarajevskega sekretariata za notranje zadeve BiH, ki je bil na servisnem pregledu v ZR Nemčiji, med povratkom v domovino pristal na mariborskem letališču v Slivnici. Tam je opravil vse carinske in druge formalnosti, vendar pa so cariniki ob tem pregledu ugotovili, da ima pilot helikopterja poleg osebne prtljage

tudi lovsko puško Winchester in električno kitaro.

Carinike je seveda zanimalo, ali bo pilot plačal carino in čigavi sta puška in kitaro. Pilot je povedal, da je vse skupaj namenjeno nekemu funkcionarju iz BiH, sedaj šefu jugoslovanske vlade, in je hkrati tudi predlagal, naj bi oba predmeta ocarinili na notranji carinarnici v Sarajevu. To seveda ni nič nenavadnega, saj carinarnice v notranjosti, prav tako kot tiste na meji, carinijo blago, ki prihaja iz tujine. Do tukaj je zgodba povsem jasna in vmes ni bilo nikakršnih nepravilnosti, le mariborski cariniki še do danes niso izvedeli, ali je kdo za kitaro in puško res plačal carino?!

Bleščana Jože Z. in Ivan P. sta bila nekega zgodnjega aprilskega popoldneva leta 1982 precej presenečena, pa tudi nejevoljna, saj sta se morala z zelenice blejskega igrišča za golf umakniti helikopterju, ki je tja priletel v nizkem letu nad Savo. Pristal je na igrišču za golf in

kmalu zatem sta dva moška iz helikopterja zložila na trato nekaj kartonskih škatel, ki sta jih skrila v bližnje grmovje, potem pa je pilot poletel proti Kranju. Iz helikopterja se je izkroal tudi moški, se postavil k škatlam in kovčkom in opazoval igralce golfa. Bleščana, ki sta igrala golf, sprva nista bila pozorna, saj sta mislila, da gre za miličniško vajo, v kateri pač sodeluje tudi helikopter. Šele pozneje, ko je helikopter, približno po eni uri, ponovno pristal na igrišču za golf in ko je moški vanj začel nositi »prtljago«, sta postala nekoliko bolj radovedna. Odpravila sta se proti helikopterju, da bi povprašala, za kaj gre, toda medtem je helikopter že odletel. No, vse skupaj ne bi bilo nič nenavadnega, če na travi ne bi ostala čisto nova kartonska škatla, na kateri je pisalo »Sony Karlsruhe«, nekoliko pa ju je motilo tudi to, da je bil helikopter res belo-modre, a na njem ni bilo običajnega napisu milica...

Polet helikopterja pa le ni bil tako skrivnosten, kot se je tedaj zdelo na prvi pogled. Kontrola poletov na brniškem letališču je polet zabeležila in zato so znani podatki, čigav je bil helikopter in od kod je priletel. Ugotovili so, da se je helikopter vrnil iz Celovca, da sta bila v njem dva člana posadke in da so na Brniku ob pristanku opravili carinske formalnosti. Helikopter je še nekaj časa ostal na letališču, kmalu zatem pa je odletel proti Sarajevu.

**Gazil je po
lovorikah — na
glavah ovenčanih.**

**Castno je z jokom
spremljati nesrečo
naroda. Podlo je za
svojo nesrečo
zahtevati jok
naroda!**

**Kdor se zadnji
smeje, je — hijena!**

MENICA ZA MIKULIČA

VELIKA KRADUŠA (IUS za Veritas) — Izvedeli smo, da bo predsednik ZIS Branko Mikulič kmalu obiskal spomenik Zlate Potemkinove vasi v Veliki Kladuši, kjer so mu pripravili sprejem, na katerem mu bodo slovesno podarili eno od svojih nepokritih menic.

Delo, 24. septembra

Delitveni nered je očiten

Ker pa se akumulacija Slovenije preliva v druge republike (slovenske cene so v povprečju le za 13% višje od jugoslovanskih cen, medtem ko Slovenija plačuje na primer za les v drugih republikah najmanj 30% več od cene, po kateri ga le-te prodajajo svojim predelovalcem), pa razlike v pogojih za gospodarjenje takorekoč ni.

Kakšen obseg pa je zavzela afera Agrokomerc, pa nam je lahko takoj jasno, saj znaša objavljena številka 248 milijard dinarjev ali okrog 300 milijonov dolarjev. Skratka, »požrla« je vso jugoslovansko (beri slovensko) akumulacijo!!!

In potlej nam povsem neosnovano nenehno očitajo višje slovenske plače! Še prehitro bomo tudi Slovenci z osebnimi dohodki na dnu, ker bo naš ustvarjeni dohodek odtekel poprej, kot ga bomo lahko delili. In da ne bo pomote, nisem nacionalist, temveč samo poprečen ekonomist!

Edo Rasberger,
Ljubljana

MOČNI MOŽ ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE ODPSTOPIL

Jesen odstopov: odstopil je Hamdija, odstopil je Hakija, odstopil je Fikret, odstopila sta Miran Lesjak, podpredsednik UK ZSMS Ljubljana in Igor Mekina, član predsedstva. V kratkem pričakujemo še odstop Branka Mikulića in Branka Mamule. O poteku dogodkov na četrti izredni seji predsedstva UK ZSMS Ljubljana se lahko bralec pouči iz bolj nepristranskega vira, kot je moje pisanje, zato smo natisnili predlog zapisnika. Mi pa poglejmo, kakšne posledice bi lahko ta mini dogodek imel:

Miranov prostovoljni odhod (premišljen, miren, ne v afektu – od glasovanja do konca se je minilo po mojem spominu vsaj dvajset minut) v trenutku, ko ni bil pripravljen sprejeti kompromisa niti pripravljen priznati premoč drugega videnja – odpira študentski organizaciji prostor. Potreba po močnih možeh, katerih moč rase tudi iz tega, da pazijo, da ostane njihova okolica šibka in odrezana od informacij, je potreba nezrele, boječe skupine. Sedaj, ko je močni mož odšel, bodo morda dobili močno predsedstvo UK ZSMS.

Zabavno je, da se podobna stvar sedaj dogaja v Mariboru, kjer se dosedanjemu močnemu možu Branku Greganoviču skuša prebiti v Beograd za slovenskega člana Predsedstva ZSMJ.

Greganovič pušča za seboj Potemkinove vasi in morda kakšno pogorišče. Tudi on je cenil čare predsedstva, kjer je bil on močni mož, ki mu ni nihče ne mogel ne želel ugovarjati. Ceno »bande enega« pa so tako ali tako plačali tihi in pridni Mb študentje. Prav začuden sem bil, ko sem vedno znova poslušal, kako nepriljubljen je pri svojih ovčicah.

Greganovič gleda proti Beogradu, Lesjak si je tudi že morda našel kakšno sinekuro. Škoda ga je. Dober operativec je, sposoben urednik, ni slab pisec. Če bi zmogel sodelovati z enakopravnimi ljudmi, bi bil lahko sijajen kolega. Žal je v sebi preveč negotov... in politiko je vzel preravno.

Morda ga bomo čez leta spet videli na TV kot šefa SZDL ali kaj podobnega.

SAMO RESNIK

* Opravičujem se, tov. Hakija Pozderac menda še ni odstopil.

THERE'S A LOSER
IF EVER I SAW ONE

DA BO TRIBUNA SPET DOBRA

Program Mirana Kalina, kandidata za odgovornega urednika ljubljanskega študentskega časopisa

Kljub širjenju možnosti tiska v zadnjih letih in kljub velikemu uspehu mladinskega tiska so še vredne stvari, ki ostanejo nepovedane in tedaj je škoda, če časopis, ki bi imel v našem prostoru lahko največ svobode (in to je bil tradicionalni položaj Tribune) krmežljivo in vase zagledano, zapravlja vse preveč svojih strani za ne posebno dobro napisane tekste o ne posebno pomembnih stvareh. Če bi Tribuna danes ukinili, bi bila najbolj opazna posledica to, da bi imel Odbor za financiranje mladinskega tiska malo več denarja. To je žalostno, še toliko bolj, če se spomnimo, da je Tribuna svoj čas le bila ugledno ime, ki je bil skoraj sinonim za slovenski študentski – celo mladinski tisk. Ko se je dve leti tega Katedra začela pojavljati v slovenskem prostoru, so jo marsikdaj zamenjevali s Tribuno, tako ukoreninjena je bila misel, da je močni slovenski študentski časopis pač Tribuna.

Čeprav so se časi spremenili in ima Tribuna sedaj v ozkem slovenskem prostoru močno konkurenco – Mladino in Katedro, na področjih, ki jih te reviji pokriva, pa tudi »odrasli« tisk ima manj nagobčnikov kot njega dni – menim, da je za Tribuno še ostalo dovolj prostora. Za seboj ima močnega, razmeroma bogatega in neodvisnega izdajatelja, pa še dvajset tisočglavo amorfnu množico ljubljanskih študentov, ki jim ne bi škodil občutek identitete, več samozavedanja in samozavesti. Ti študentje večinoma niso neumni in nekateri tudi obvladajo težko umetnost branja in pisanja. Od vase zagledane in vase zaprte Tribune, ki ni sposobna vzgajati novih avtorjev, in tudi kot sredstvo študentsko opazovanja samega sebe ni ne vem kaj, to ljudstvo nima nobene koristi.

Tribunin smisel je, da vzgaja avtorje in urednike, da da študentom glas in da jim pove nekatere od stvari, ki bi bilo dobro, da bi jih slišali. Njena tretja naloga je tradicionalni posel mladega neodvisnega tiska v deželi s pogojno svobodo govora – povedati to, česar drugi ne morejo – nekdo bi pa moral. Tudi zaradi študentov, kajti tudi zanje je pomembno, če je ta družba kolikor je pač mogoče dostojna.

Zelet bi, da si še letos (1987) Tribuna ustvari živo ekipo in standard kvalitete. Ker se ekipo lažje dvigne na noge, če imaš čas za mimo delo, bi Tribuna pod mojo roko v stari obliki izhajala mesečno. S tem obenem pridobim denar za projekt – verjamem, da je pomemben, Mladina sicer sedaj obeta, da se ga bo lotila naslednje leto, a vrabec v roki je včasih bolj snoven kot golob na strehi – v Sloveniji izhajajočo mladinsko revijo v srbohrvaščini.

Tisk na shr. področju je preveč nagobčen, preveč skrbno kadrovsko usmerjen in prevečkrat nekorekten... za Slovenijo in pobude, ki jih zagovarjamo tudi študentje te univerze, pa je preveč pomembno, da bodo naši sodržavljani razumeli, za kaj gre.

Poleg tega se zdi (vsaj po masakru Studenta in Brkičevi usodi sodeč), da so mehke sapice v naši republiki YU izjema. Premalo ljudi v YU bere v slovenščini, da bi se lahko zanesli na to, da se bo resnica počasi razvedela. In uradni zvočniki so preglasni.

Uporabljal bi prevode tekstov, ki so izšli v slovenskem tisku, posebej za priložnost zapisane tekste študentskih in neštudentskih avtorjev in tudi članke avtorjev s shr. področja. Za prevajalce v shr. bi se oprl na prisilno prostje ljudi iz Studenta in podobnih krajev, pogovori kažejo, da bo to šlo.

Dolgo romanje Šeksovih zaporniških spominov od rokopisa do knjige (pomladi smo naivno razmišljali, da bi lahko izšla že maja) in shr. ljuvna cena končnega izdelka pa vpijeta po možnosti, da bi se takšne stvari kdaj izdajalo kot posebne knjižne izdaje Tribune. Tako bi bile natisnjene v dobrem tednu in še vsaj petkrat cenejše bi bile.

Za letnik 1987/88 predvidevam vsaj dve knjižni Tribuni.

V normalni izdaji Tribune bi rad videl stalni študentski intervju (s tem bo hudič: intervjuji s politiki in pisatelji so petkrat lažji: mislim pa, da je vredno poskusiti), morda bi bilo vredno razmišljati tudi o stalnem intervjuju s kakšnim starejšim prebivalcem Univerze. Ohranil bi literarne strani (in prosil Tomaža Toporišiča, naj še naprej ureja to rubriko) in počasi skušal razširiti prostor za kritike in recenzije – treba bo vzgajati avtorje – pri tem uku si bom skušal pomagati tudi s starejšimi pisci.

Ohranil bi potpisno rubriko – če si bo uredništvo dovolj lomilo podplate in sušilo grla, bo že našlo in/ali vzgajilo kaj pišočih študentov. Ohranil bi napol uvedeno univerzitetno rubriko, morda bi ji dodal še stalni presek skozi dobro diplomu. Samo Resnik, ki mi bo pomagal v tem pohodu za oživiljanje Tribune, je že pomladi prosil za tak tekst Dragico Korade. Upam, da bomo ta eksperiment lahko uvedli s presekom iz njene diplome.* Če bomo pobrskali po času in prostoru (različnih faksih) bomo že našli nekaj vrednih diplom. Takšne stvari bi lahko tudi pomagale študentom čutiti univerzo izven svoje fakultete. Uvedel bi še stalni esej (pribl. 3 strani Tribune). Za prvi dve številki že imam tekste.

T. i. politike ne bi zanemaril. To je ost Tribune, mesto, kjer so njene kvalitete ali pomanjkljivosti najbolj vidne. Upam, da mi izdajatelj ne bo zameril, če bom kdaj zašel blizu »roba kriminalne cone«, kot je lani »zmotno prepričanje o neki posebni svobodi tiskar« poimenoval republiški javni tožilec.

Ne bom pa izzival. Če že moraš tvegati, tvegaš premišljeno in s tekstom, ki je tega vreden. Največja neumnost se mi zdi, imeti zaplembo ali škandal po Jugoslaviji (ceho plačujejo vsaj slovenski vojaki in kamionarji) zaradi nekompetentnega teksta.

Na koncu naj še rečem, da je začeti prenovo časopisa sredi letnika živa groza. Takšna prenova pa je že uspela. Poglejte Katedro.

* prihaja v drugi številki Tribune

Miran Kalin

DA BO TRIBUNA SPET DOBRA

Bolj se spreminja, bolj je isti šmorn, tako pravijo. Po vsaki napol izvedeni prekuciji se stvari začno počasi vračati na staro – in študentska politična akcija, imenovana bojkot ali študentska pomlad 1985, je ostala na tričetrt poti, če ostala na polovici. Našla je nekakšno novo ravnovesje, ki pa je bilo v sebi preveč negotovo, da ne bi pričelo drseti v stare kolesnice. Po vsaki revoluciji je tako – berljivo teorijo tega najdemo v stari knjigi Bertranda Russella *Roads to Freedom* – stari borci počasi

odidejo, izpadejo ali pa se spremene, oblast ostane. P UK je tako viselo razdvojeno med libertarnim bojkotaskim delom, ki je želel videti v UK od političnih vrhov neodvisno študentsko vodstvo, ki se ne bi balo biti opozicija oblasti (krški kongres mladine je ubesedil željo, naj bi ta dežela poznala tudi uradno, politično organizirano opozicijo, in to naj bi bili mladinska organizacija in sindikati, zato tudi zagovarjamo svobodne sindikate) – in državotvorno mislečimi študenti. 13. ok-

toobra se je z volitvami Botterijevega naslednika (mojster Botteri vsekakor ni bil v bojkotarskem taboru) odločalo tudi o nadaljevanju ali spremembi tega ravnotežja.

Sedaj čaka novo vprašanje: bomo uspeli do pomladi zbrati in vzgajati dovolj novih ljudi, norih ljudi, da bo UK ostal svoboden, ali se bodo – kot se to običajno zgodi – mladi politikarji počasi vrnili in se bo spet jedlo in pilo na naročilnico, spraševalo za nasvete stričke zgoraj, naredilo pa nič?

Potrebujemo pet pametnih študentov, ki ne želijo delati politične kariere.

(Če imaš skomine po njej, se ne vprašuješ, *bi bilo to treba narediti*, temveč, *kako bo to vplivalo na...* in to ni dobra politika. Morda lahko prav sposoben človek naredi kariero tudi na ta način – to bi bilo prijazno, saj odurno potrebujemo nekaj dobrih politikov – in prosim vas, skušajmo se pretvarjati, da politik pri nas ni psovka. Nesposobnih in barab je vedno na pretek (*Junk expands to fill any given volume. Thompson's Law*) – in slab politik lahko naredi preveč škode, da bi to mogli mirno gledati in si predstavljati, da smo »mi, kar nas dobrih je ljudi« preveč pošteni, da bi si mazali roke s tem. V najslabšem primeru vidiš, da nisi tako dober, pošten in sposoben, kot si mislil, da si – v najboljšem pa narediš kakšno dobro malenkost.)

Da ne bo kdo zmotno mislil, da je predsedstvo UK še eden od malih forumov, ki obstajajo zgolj zaradi lepšega oz. zaradi de-

mokratskega videza političnega sistema – naj ponovim dovolj znane stvari:

- imamo časopis, radio in knjižno založbo
- imamo nekaj vpliva na univerzo, kot dokazujejo volitve rektorja (*to je bil Lesjakov projekt in moje spoštovanje Miranu zanj*)
- imamo denar
- imamo ime in vsaj petstoletno tradicijo študentskih sitnarjenj. Tudi to nam podeljuje težo
- imamo precej denarja: kakšnih pet starih milijard mesečno (10 % denarjev, ki se obrnejo na študentskem servisu gre čez naše roke, lani so se obrnile štiri nove milijarde. Precejja gre za ostale stroške, a veliko ostane. Če bi spretno gospodarili in ustanovili nekaj donosnih podjetij, bi nam ostalo še več. Biotehnologija in študentska tiskarna sta trenutno vroči temi pogovorov.

Potrebujemo pet pametnih študentov, ki ne želijo delati politične kariere, bi pa poskusili s politiko. Res, poskusimo se pretvarjati, da politika ni grda beseda. Tudi za Tribuno bi vas potrebovali kakšnih pet.

Če se vam odšteka in bi poskusili, mi pišite na P UK ZSMS Ljubljana, Kersnikova 4, in povejte, kje vas lahko najdemo.

SAMO RESNIK

Bodite mož, mojster Ridley. Bodite mož in z božjo pomočjo bova danes v Angliji prižgala takšno svečo, da je nikdar več ne bodo mogli ugasniti.

Tako je rekel mož po imenu Latimer možu, ki se je imenoval Nicholas Ridley, preden so ju živa zažgali zaradi krive vere v Oxfordu, 16. oktobra 1555.

PRISOTNI ČLANI P UK : Lesjak, Mekina, Fajfar, Erdlen, Resnik,
Botteri, Stibilj, Drevenšek, Žibret, Bajc

ODSOTNI ČLANI P UK : Saražin, Zapečnik, Prezelj, Lozej, Žnuderl

OSTALI PRISOTNI : Gračanin (Tribuna), Barlič (OO ZSMS FSPN)

DNEVNI RED :

1. Imenovanje vršilca dolžnosti odgovornega urednika Tribune
2. Razno

Ad 1)

a)

Ustanovitelj študentskega časopisa Tribuna je Univerzitetna konferenca ZSMS. V skladu z zakonom imenuje glavnega in odgovornega urednika časopisa ustanovitelj, vršilca dolžnosti glavnega in odgovornega urednika časopisa pa politično-izvršilni organ.

2. odstavek 11. člena Akta o ustanovitvi študentskega časopisa Tribuna pravi, da ustanovitelj imenuje vršilca dolžnosti glavnega in odgovornega urednika Tribune.

21. člen Pravil o organiziranosti in delovanju Univerzitetne organizacije ZSMS in njenih organov pravi, da je Predsedstvo UK ZSMS odgovorno za uresničevanje programa Univerzitetne konference ZSMS.

SKLEP 1 :

Kljub zgoraj navedenemu, da ustanovitelj imenuje vršilca dolžnosti glavnega in odgovornega urednika Tribune, je Predsedstvo UK ZSMS sprejelo sklep, da v skladu z zakonom ter glede na 21. člen Pravil o organiziranosti in delovanju Univerzitetne organizacije in njenih organov, iz katerega sledi, da je Predsedstvo UK ZSMS odgovorno za redno izhajanje Tribune, imenuje Predsedstvo UK ZSMS vršilca dolžnosti odgovornega urednika Tribune.

B ZA 2 VZDRŽANA

Za vršilca dolžnosti odgovornega urednika Tribune se s programi dela kandidirali 4 kandidati :

RUŽA MARIJA BARLIČ
TOMI GRAČANIN
MIRAN KALIN
MARKO PEČAUER

SAMO RESNIK je menil, da ima Miran Kalin pri delu na P UK ZSMS izkušnje kot bivši podpredsednik, da pa nima uredniških izkušenj. Zato namerava Resnik pomagati Kalinu pri uredništvu Tribune, Kalin pa bi pomagal Resniku pri delu na Predsedstvu UK ZSMS.

Miran Lesjak je pripomnil, da taka zamenjava funkcij ni možna.

Nato je Samo Resnik razložil, da je na Katedri že bila taka praksa in da je delal številke časopisa Katedre za Branka Greganoviča, pomagal pa je tudi Miranu Lesjaku in zato meni, da je taka praksa možna.

Miran Lesjak je nato predlagal, da se diskutira samo o Tribuni in da se Katedre več ne omenja.

ROBERT BOTTERI je ocenil, da vsi programi (zlasti programa Kalina in Barličeve) izhajajo iz stališča kritike na vsebino letošnjega letnika Tribune. Po njegovem mnenju je iz vsebine programov razvidno, da kandidati nimajo razjasnjenih pojmov o delu odgovornega urednika. Po Botterijevih izkušnjah se je taka praksa glede dela odgovornega urednika, kot jo omenja Resnik, vedno slabo obnesla.

Na predlog GORAZDA DREVENŠKA je Miran Lesjak prebral dela in naloge odgovornega urednika Tribune.

TOMI GRAČANIN je menil, da je program Mirana Kalina nerealen in da programa Baričeve in Kalina kritizirata letnik Tribune.

Na predlog Gorazda Drevenška je Miran Lesjak prebral še dela in naloge glavnega urednika Tribune.

IGOR MEKINA je menil, da je potrebno zagotoviti kontinuirano izhajanje Tribune in njeno boljše vsebino. Po njegovem mnenju so določene kritike na vsebino Tribune upravičene. Program Mirana Kalina da je pisan v slabi slovenščini. Mekina pravi, da bi Resnik stal za tem, da bi Kalinu pomagal pri pripravi številke Tribune, da je Resnik dober pisec, da pa ni dober urednik. V programu dela Marka Pečauerja je po njegovem mnenju preveč splošnih floskul in Pečauer ne ve, kaj je bistveno in kaj ni. Meni, da je najboljši Baričin, v katerem je razviden pristop do problema, vendar ta obljuba ne daje garancije za dobro delo. Mekina je predlagal, da se za v.d. odgovornega urednika

imenuje Tomija Gračanina in da se ostale kandidate priključi k delu uredništva.

ROBERT BOTTERI je dodal, da je Baričeva edina, ki je v zadnjem delu podala tisto, kar naj bi program vseboval. Pozval je Gračanina, naj pove, kaj misli o sodelovanju z Baričevim in ostalimi.

TOMI GRAČANIN je razložil, da programa ni pisal, ker aprila 1988, ko mu poteče mandat, ne misli več kandidirati, da pa bi ostale kandidate takoj vključil v delo.

GORAZD DREVENŠEK je dejal, da vsi kandidati pišejo program s stališča odgovornega urednika, ki naj bi imel glavno vlogo in je po njegovem mnenju praksa po vsej verjetnosti taka. Meni, da je najslabše, če časopis ostane na istem nivoju. Predlagal je, da bi šli na podlagi timskega dela vseh teh kandidatov na konferenco.

MIRAN LESJAK je predlagal, da se temu izognemo. Po njegovem mnenju je zanimiva Kalinova ideja o stalnih intervjujih z nekom na Univerzi. Meni, da je Baričino pojmovanje uredniškega dela tudi dobro, vendar pa ni jasno njeno pojmovanje odgovornega urednika, čeprav ima le-ta pravico predlagati glavnemu uredniku, kaj naj stori. Menil je, da ima Baričeva prav, ko v programu pravi, da Tribuna vsako leto ob zamenjavi ljudi spreminja podobo. Po Lesjakovem mnenju je to za nek časopis slabo, zamenjava odgovornega urednika, v tem trenutku bi za Tribuno pomenila totalno spremembo programa, kar pa bi se spet ponovilo decembra na konferenci. Da Baričeva v programu polemizira z Resnikom je po njegovem mnenju nemogoče, ker kandidira Kalin. Zanimivo je po Lesjakovem mnenju tudi to, da Baričeva misli, da morajo novinarji hoditi na teren in se pri tem sklicuje na Sonjo Lokar: Pomanjkijivost programa je po njegovem mnenju tudi ta, da kljub temu, da se je potrudila in poiskala možne sodelavce, ni nekih sodelavcev, ki bi bili strokovno novinarsko usposobljeni za neko ozko politično področje. Lesjak je tudi povedal, da se Gračanin strinja s tem, da prevzame delo v.d. odgovornega urednika Tribune. Lesjak je izjavil, da Iztok Aberšek nima več želje kandidirati in zato tudi ni predložil programa dela, da pa izraža željo po sodelovanju v uredništvu. Glede Kalinovega programa se Lesjak ni strinjal, da bi Tribuna izhajala enkrat mesečno, čeprav razume avtorja programa, da Tribuna nima ustrezne kadrovske politike. Po Lesjakovem mnenju en sam dober članek naredi časopis dober in lahko velja več kot vsi ostali članki skupaj.

Po Lesjakovem mnenju naj bi bili kriteriji, katerim naj bi dali prednost pri izbiri kandidata naslednji : status študenta, uredniške izkušnje, novinarske izkušnje ter program dela.

Na vprašanje Gorazda Drevenška, kako dobiti uredniške izkušnje, je Lesjak odgovoril, da je uredniške izkušnje mogoče pridobiti v uredniškem odboru.

SKLEP 2 :

Predsedstvo UK ZSMS je razrešilo Roberta Botterija funkcije odgovornega urednika Tribune. S tem Robert Botteri izgubi tudi pravico do glasovanja v Predsedstvu UK ZSMS.

- soglasno sprejeto

Predsedstvo UK ZSMS je z dogovorom odločilo za način glasovanja po načelu izpadanja.

SKLEP 3 :
1. krog BARIČ 2 ZA
GRAČANIN 3 ZA
KALIN 4 ZA
PEČAUER /

Pečauer je v 1. krogu glasovanja z 0 glasovi izpadel.

2. krog BARIČ 2 ZA
GRAČANIN 3 ZA
KALIN 4 ZA

v 2. krogu je z najmanj glasovi izpadla Baričeva.

3. krog GRAČANIN 4 ZA
KALIN 5 ZA

v zadnjem krogu je bil z večino glasov v.d. odgovornega urednika Tribune imenovan Miran Kalin.

b) SAMO RESNIK bo skupaj s Tomijem Gračaninom v 2. polovici novembra organiziral okroglo mizo in pripravil analizo uredniške politike in vsebine Tribune.

Če je bil imenovan nov časopisni svet, se v kolofon vpiše predsednika novega časopisnega sveta. Sicer se vpiše v kolofon predsednika dosedanjega časopisnega sveta. V kolofon je možno navesti tudi vse člane časopisnega sveta.

SKLEP 4 :
UK ZSMS pristopa k Samoupravnemu sporazumu o osnovah zalaganja mladinske periodike.

- soglasno sprejeto

SKLEP 5 :
Cena Tribune v prvem polletju letnika 1986/87 bo 450 din. Ceno je predlagal Odbor podpisnikov Samoupravnega sporazuma o osnovah zalaganja mladinske periodike.

- soglasno sprejeto

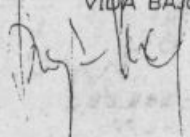
Ad 2)
Poročilo o posvetu o reorganizaciji UO ZSMS

Bistvo reorganizacije UO ZSMS je v ustanovitvi novega samoupravnega organa, ki naj bi imenoval Svet interesnih dejavnosti. Ta svet bi obravnaval prošnje za finančno pomoč klubom, skupinam, posameznikom, društvom in drugim asociacijam. Te prošnje bi najprej obravnaval koordinacijski odbor, nato odbor za finančne zadeve, ki bi dal te prošnje v obravnavo Predsedstvu UK ZSMS, naj presodi, če je vsebina projektov v skladu s programsko politiko UK ZSMS. Te prošnje bi v končni fazi obravnaval Svet interesnih dejavnosti. Bistvo predloga novega sistema organiziranosti UO ZSMS je tudi ta, da niso študentje samo porabniki, ampak tudi izvajalci, kar pomeni nosilci programa. Uvesti je potrebni institucijo stalnih delegatov v UK ZSMS, razmišlja se tudi o dolžini mandata. Ločiti je potrebno interesne dejavnosti študentov v UO ZSMS od le-teh na Univerzi oz. v ŠC. Pregledati je potrebno še vse ustanoviteljske akte (KRT, Tribuna, RŠ, ČKZ ...) in odpreti javno razpravo, ki naj bi trajala do 15. decembra letos.

Miran Lesjak je izjavil, da odstopa z mesta podpredsednika UK ZSMS z utemeljitvijo, da pomeni imenovanje Mirana Kalina za v.d. odgovornega urednika Tribune kršenje statutarnih določil, da je Miran Lesjak po 21. členu Pravil o organiziranosti in delovanju UO ZSMS in njenih organov odgovoren konferenci za svoje delo ter da pomeni Kalinovo imenovanje kršenje novinarske etike, ker mora imeti odgovorni urednik uredniške izkušnje. Pisno izjavo o odstopu bo Miran Lesjak oddal naslednji dan.

Za Miranom Lesjakom je odstopil tudi Igor Mekina s podobno obrazložitvijo kot Miran Lesjak, dodal pa je še, da odstopa tudi zato, ker sedaj Samo Resnik očitno namerava več časa posvetiti Tribuni in bo zato sam imel več dela na Katedri. Tudi Igor Mekina bo odstopno izjavo oddal naknadno.

Sekretarka UK ZSMS :
VIDA BAJČ

Pobuda

Zvezni zbor Skupščine Jugoslavije je na predlog federalnih izvršnih organov dne 2. oktobra po hitrem postopku sprejel *Zakon o dopolnitvah zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja*. Zakon po svoji vsebini predstavlja odvzem enomesečne pokojnine Jugoslovanskih upokojencev in to v roku šestih mesecev. Očitno gre za **legalizirano krajo enomesečnih pokojnin** v SFRJ.

Zaradi navedenega dejstva je zakon protiustaven saj ustava ne dopušča protizakonitih odvzemov dohodkov. Zakon je tudi nesamoupraven saj je bil sprejet brez vednosti in sodelovanja subjektov katere zadeva. Zakon je tudi nemoralen in nehuman ker odvzema življenjska sredstva za tako ali tako prizadeti socialni skupini. Zakon je tudi nesmiseln saj bo imel le kratkoročne finančne učinke. Glede na vse te razloge predsedstvo RK ZSMS sprejema **POBUDO** za odpravo oz. preklic tega zakona.

Ljubljana 16. 10. 1987.

TRIBUNA št. 1, leto XXXVII, sreda 28. 10. 1987

glasilo UK ZSMS

UREDNIŠTVO: Tomi Gračanin (gl. ured.), Miran Kalin (v.d. odg. ured.), Tomaž Toporišič, Marko Pečauer, Simona Fajfar, Samo Resnik, Ruža M. Barič.

TISK: Tiskarna Ljudska pravica, Priprava BEP – Dnevnik

NAKLADA: 5000 izvodov.

Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421-170 z dne 22. 1. 1973.

NASLOV UREDNIŠTVA: Kersnikova 4, Ljubljana, tel.: 319-496, 318-457.

Roman je modrost negotovosti. Čim bolj razumete svet, tem manj ste prepričani, tem bolj dvomite. Modrost in gotovost (prepričanost) sta si pogosto nasprotni. Zato mi ni všeč, ko se govori: ta roman je odgovoril na neko vprašanje; niti, ko se reče: ta roman se bori proti nečemu; ne piše se, da bi se borilo proti nečemu, temveč, da bi se to nekaj bolj razumelo.

Milan Kundera

ZAČNE SE PO OBIČAJU S HRANO

Darko Radišić, študent 4. letnika strojne fakultete na sarajevski univerzi je pozno popoldan opazil, da se njegov cimer ne počuti ravno najbolje. Do večerje se je slabo počutilo še 8 študentov in stopil je do upravnika doma ter zahteval, naj ustavijo delitev večerje. Le-ta je odgovoril, da so se študentje zastupili najbrž drugje, mogoče so jedli burek. Opozorila študentom prek razgлася ni bilo, ker bi ga moral dovoliti taisti upravnik. Kuharji so se na besedo zastupitev samo smejali. Študentje pravijo, da je bila hrana prav tako ogabna kot običajno.

Na infekcijski kliniki sarajevske bolnišnice so si ravno oddahnili od napomega dne: dijaki iz Knina, ki so se na ekskurziji čez noč ustavili v hotelu »Park« v bližnji Vogošči, so se zastupili z večerjo, pa tudi bolniki, ki so se zastupili na Jahorini nekaj dni nazaj, si še niso opomogli. Zato so prihajajoče študente preprosto zavrnili, ko se je pojavil sedmi. Bledi in utrujeni študentje so se malce razjezili, vendar so »brez enega razbitega stekla« (tako poroča sarajevski mladinski časopis *Naši dan*) šli v študentsko naselje »Bratstvo – jedinstvo«, zbrali cel kup svojih tovarišev in se napotili čisto na drug konec mesta, v naselje »Bjelave« in še tu pozivali k upor. Čeprav je bila ura tri po polnoči, so jih že sredi mesta prestregli najvišji mestni funkcionarji, milica pa je, kot poročajo, »samo urejala promet«, ki je moral biti ob tej uri zelo gost. Ljudi z vrhov je bilo vedno več, prišli so tudi na Bjelave, poskušali so se »pogovarjati s skupino študentov, predstav-

nik«. Ne le, da so študentje hoteli nastopati vi skupaj, sploh se niso hoteli pogovarjati brez prisotnosti javnih občil. Zato so se napotili proti velelepi stavbi **Skupščine SR Bosne** in Hercegovine in se sprti ustavili še pred bolnišnico, kjer so nevestnim zdravnikom zaklicali nekaj besed.

Pred Skupščino jih je že čakal njen predsednik Savo Čečur. Povabil jih je v dvorano Skenderija, da ne bi stali tu, vsem na obeh. Tam je nemudoma obljubil vse tisto, česar ni bilo mogoče storiti 4 leta ali še več tega. Besedje je bilo podobno tistemu iz leta '68, npr.: »študentje, jaz sem na vaši strani«, ali pa: »Vedno rad prihajam med mladino, prijeto se počutim in spomni me na čase, ko sem jaz tudi študiral in bival po domovih«, itd. Prihodnje dni je začenjal govore z obljubo, da je študentom vpisni rok podaljšan do 1. novembra.

Kar znenada se je našel denar za vse načrtovane investicije, študentje so jedli hotelsko hrano, dobili so nove odeje, obljubljene so dodatne postelje... Na koncu so študentje složno zapeli Druže Tito mi ti se kunemo in se razšli. Prihodnje dni so se sestajali na vseh ravneh. Tudi predsedstvo ZSM BiH se je sešlo in štiri ure razpravljalo, pretežno o tem, ali so študentje imeli pravico demonstrirati ali ne. Najbolj aktivni so bili stanovalci študentskih naselij, ki so nekaj dni za tem na svoj zbor stanovalcev povabili vse vodilne in odgovorne in postavili seznam zahtev.

Kaj hočejo

Zahteve po odstopu direktorja UPI-ja, TOZD Študentska prehrana so bile nesmiselne, saj je ta odstopil že nekaj dni pred zastrupitvijo. Čiščenja kuhinje tik pred prihodom sanitarne inšpekcije menda sploh ni bilo, torej je tudi ta zahteva neupravičena. Odgovornost pač še raziskujejo. Predstavnik EHOS-a, sarajevskega hotelskega podjetja, ki te dni po urgenci hrani študente, je tudi že izjavil, da imajo oni profesionalne kuharje, ki da ne bodo kuhali študentom. Razumljivo, saj še tako dober kuhar ne bi mogel kuhati za 3000 ljudi v kuhinji, ki je predvidena za 500. To velja tudi za tisti drugi dom, v katerem se slučajno še niso zastrupili. Ravno tako je težko pomiti 3000 krožnikov in ravno toliko skodelic na roke in s 500 litri tople vode, kolikor premore grelec. Stroj za pomivanje posode je že dolgo pokvarjen. Kuhinja je bila priključena na skupno toplarno, a ker so študentom ogreli vodo le nekaj ur dvakrat do trikrat na teden, se je na hladno vodo morala navaditi tudi kuhinja. Študentje zahtevajo toplo vodo štirikrat tedensko...

Zahtevajo tudi jogije in deke za »ilegalce«. »Ilegalci« so, naj se sliši še tako dvomno, že nekaj časa »legalizirani«. To pomeni, da se študent, ki ni dobil postelje v naselju, lahko vseli v sobo, kjer že spita dva ali trije ali pet drugih, če se s tem strinjajo vsi prebivalci te sobe. Spi v postelji z nekom, ali na

tleh, ali si prinese posteljo od doma, kakor mu ljubo. Tako je lahko v eni sobi tudi sedem, osem ljudi. Obstajajo sobe, ki imajo le dve postelji in kopalnico, a so tudi takšne, v katerih je pet postelj in skupno stranišče na koncu dolgega hodnika. O mokrih stenah, ščurkih, rešetkah na nekaterih oknih tu ne bi govorili, ravno tako je nesmiselno omenjati, da čajne kuhinje ne poznajo; svoj čas je bil hud problem že, če si imel majhen kuhalnik v sobi. Zato študentje hočejo poleg večerje in kosila v menzo še zajtrk. Zahtevajo tudi denarne bone za hrano, po vzoru drugih velikih univerzitetnih centrov pri nas. Na njih se sklicujejo tudi, ko zahtevajo ustanovitev Univerzitetne konference ZSM, organa, ki bi pravzaprav moral reševati sedanje probleme. Seveda bi imela takšna UK tudi svoje glasilo, študentski list, ki ga Sarajevo nima.

Resda je soba v študentskem domu 2300 do 3500 din, res skupaj s kosilom in večerjo plačaš kot študent 10.000 din mesečno, a se tudi do tega denarja težko pride. Če že dobiš štipendijo, lahko ta, pa čeprav kadrovska, znaša le 9.000 din, največ pa tja do 6 milijonov. Obstajajo tudi možnosti kreditiranja v občini: takšen kredit, ki ga kot študent prejemaš vsak mesec, je 7.000 do 16.000 din, kar je spet odvisno od občine, iz katere prihajaš in njene razvitosti in pa od vrste študija, ki si ga izbral. Tehnične smeri seveda prinašajo več. Na zaslužek prek Študentskega servisa ni upati: dela je malo, delodajalci se raje odločijo za črno borzo dela, če pa že kdo ponuja delo prek študentskih ali mladinskih servisov, potem to delo običajno prevzamejo posredniki, ki vzamejo seveda svoj delež. Četudi bi bili posredniki le izmišljiva nezadovoljnih študentov, še vedno bi ostale resnične številke, ki ponazarjajo zaslužek: ura dela velja 400, 450, največ do 800 din, z veliko sreče. Vendar se delo običajno ne vrednoti po času, marveč po kvadratnem metru čiščenja ali pleskanja, kubičnem metru izkopane zemlje. Trud zaman – izračun pokaže še vedno zgornje številke. Denar dobiš čez dva ali tri mesece, nakažejo na žiro račun, kar pomeni še naslednjih nekaj procentov odbitkov, če pozabimo inflacijo.

Nič boljši pa ni položaj univerzitetnih profesorjev; njihove mesečne plače se gibljejo med 13 in 16 starimi milijoni; nekaterim se niso spremenile od lanskega oktobra. Študentje zlobno pripominjajo, da si nekateri prihodke povečajo z »izrednimi dodatki«, t.j. s podkupninami. Po podatkih ča-

sopisa *Naši dani* na določenih fakultetah (najbolj znana je Medicinska fakulteta) obstaja natančen cenik za izpite, ki jih študent namerava opraviti. Cene se gibljejo od steklenice viskija za kolokvije do 2.000 mark za ključne izpite (npr. patologija). Če nočeš ali ne moreš plačati, lahko pričakuješ 5 – 8 izpitnih rokov in dve leti študija.

Podobno je z vpisi na fakulteto. Sarajevska univerza je dvakrat večja od ljubljanske, vendar v sarajevu gravitira trikrat več srednješolcev – bodočih študentov iz SR Bosne in Hercegovine in še veliko število ukaželjnih iz zahodne Srbije, Črne gore, s Kosova. Ni šole brez sprejemnega izpita. Točkujeta se ocene iz srednje šole, a večji del prijavljenih je srednjo šolo zdelovalo z odliko, po možnosti s samimi peticami. Točke prinašajo tudi starši, ki so se udeležili NOB, točko dobiš tudi, če si brez staršev, potem pa je tu še sprejemni izpit. Na 30 razpisanih mest se prijavi tudi do 300 kandidatov; govori se, da je vsaj tretjina vpisana na podlagi telefonskih klicev oziroma rodbinskih prijateljskih vezi.

»A štela?« se je večkrat slišalo iz publike tako v Skenderiji kot na zboru študentov v Nedarićih, vprašanje podkupnin je zapisano tudi med študentske sklepe, a na vprašanja ni nihče odgovarjal, obstalo je na tem, da za te reči ni dokazov. Dekan ene izmed fakultet je dejal, da bi profesorja, za katerega bi slišal, da sprejema podkupnino, takoj posljal v zapor.

Razumljivo je, da s pomočjo rodbinsko-prijateljskih vezi, ko si opravil vse izpite, lahko dobiš tudi diplomu, takoj potem pa še zaposlitev, kjer mlada inteligenca takoj pokaže vidne uspehe.

Kakšen stric pa ti lahko pomaga tudi pri vpisu v dom: zelo enostavno je spremeniti številko, ki pove, kolikšen je dohodek na družinskega člana, ta podatek pa je pri hierarhiji tistih, ki bodo dobili domsko posteljo, zelo pomemben.

Tike tike tačke

RK ZSM BiH je v vsej tej situaciji obsedela, izkazala se je popolnoma negibna, polna fraz in parol, kar je običaj tod naokoli. Njen predsednik Milan Jelić je samozavesten mladenič, v dialogu s študenti aroganten, pa se še najmanj ne čuti krivega.

Zbor študentov je izzvenel mlačno, v sozvočju mladih govornikov – karieristov, ki so najprej zahtevali odstop, nato pa v istem stavku pripomnili, da ti ljudje (preds. RK ZSM BiH, direktor UPLjevga TOZDA, upravnik doma, vodja izmene, kuharji ...) morda niti niso tako krivi.

Politiki obljublajo vedno manj.

Zastrupljenih je vsaj 380 študentov. Mnogi med njimi so v bolnišnicah, nekateri živijo ob infuziji.

Prof. Đorđević, šef infekcijske klinike, je omenil, da naj bi študentje, ko ozdravé vsaj še 3 mesece ne hodili v dom, saj lahko prenesejo virus na svoje kolege.

Študent Darko ali Haris ali Dragiša pa študira v sobici z rešetkami na oknih, kjer je še sredi dneva potrebna luč. Oktobrski mraz prihaja. Verjetno bo končal letnik, saj so mu dali še en izpitni rok.

Hvala bogu, da so jih zastrupili.

A. M.

Ilija Moljković

OB PRILIKI POVEDANO

Mrzek je Gospodu,
kdor je ponosnega srca ...
Sol., 16:15

Naj začnem z velikimi besedami: jugoslovanski politični oblastodržci so postali nedotakljivi, preprosto so si zamašili ušesa pred vsakršnimi prigovori, pripombami, kritikami, vprašnji o odgovornosti. Vse, samo pred eno ne: pred moralno kritiko, moralnim prevpraševanjem njihovih postopkov, tako aktualnih kot tistih starih, iz let, ko so se dokopavali na oblast.

Iz te njihove ranljivosti prihaja, se mi zdi, razlog za sedanje in mnoge prejšnje represije proti ustvarjanju – umetniškemu, duhovnemu in kulturnemu ustvarjanju.

Naj to na kratko razložim. Pri nas – in ne samo pri nas – je običaj, da se vse tabu teme, ki se na kakršen koli že način dotikajo oblasti, obravnava kot prvenstveno politične. To mišljenje ni vselej utemeljeno in verjamem, da bi ga bilo vredno popraviti.

Včasih se da celo reči, da je političnost tabuirane teme le pokrivalo, ki naj zastre njene moralne korenine. Znana (tabuirana) marčna pogajanja z Nemci leta 1943 se da tako, gledano s političnega stališča, bolj ali manj smiselno razložiti z interesi trenutnega vojnega položaja. A z moralne plati – s stališča proklamirane čistosti partizanskega gibanja, ki je tedaj in vse do zdaj krepilo svoje položaje tudi z napadi na vsakršne tedanje kolaboracioniste, kolaboracioniste, češ da so izdali domovino – ni opravičila za to dejanje, za pogajanja z okupatorjem. Prav tako se da izoliranje ljudi na Goli otok po resoluciji IB politično prav lahko obrazložiti z interesi državne varnosti, toda – moralno se Golega otoka, mučilnice teh ljudi, ne da opravičiti, kot se tudi ne da opravičiti streljanja izročeni domobranci na Kočevskem Rogu po koncu vojne. Naj so bili politični razlogi še tako močni, ni moralnega opravičila za dachauske procese, in za take in takšne postopke oblasti ga tudi nikoli ne bo.

Omenjena in podobna jim vprašanja torej tabuizira moralni razlog, politični pa je tu represijsko prilepljen (kot nekakšen »državnik razlog«), da bi se moralna neprimernost ravnanja v tistih situacijah lahko čim dlje prikrivala.

Tako ustvarjanje v naši deželi je in bo ostalo izpostavljeno represiji, če se na kateri koli način – tematski, žanrovski ... spusti v razkrivanje kakršnih koli moralnih plati ideologije, politike, oblasti, oblastništva na sploh. Toda v zadnjih petnajstih, dvajsetih letih, nekje od konca šestdesetih, se na raznih področjih ustvarjanja pri nas obnavlja neka moralistična intonacija, najprej spontano, potem pritažena, nakar v drugi polovici sedemdesetih let v visokem valu najrazličnejših oblik preplavi bregove.

Dovolite mi, da to na kratko podprem s primeri iz književnosti: *Ko so cvetele buče*, *Zahtevam pomilostitev*, *Bolgarska baraka*, *Reče mi jedan čovek*, *Rdeči kralj*, *Vojna sreča*, *Nišči*, *Kako je Dobrislav pretekel Jugoslavijo*, *Vzpenjanje in padec Ikarja Gubelkijana*, *Ten 1*, *Menuet za kitaro*, *Foliranti*, *Ljudje s štirimi prsti*, *Noč do jutra* (»pisano od 1968 do 1974«, pripominja avtor na koncu knjige), *Uporaba človeka*, *Knjažeska*

kancelarija, *Iskanje mesije*, *Grobnica za Borisa Davidoviča*, *Vrata maternice*, *Orden*, *Človeške slabosti*, *Arizani*, *Čaruga*, *Nož*, *Vunena vremena*, *Dvojna ekspozicija*, *Vodja*, *Iztočnice*, *Pogonski jezik*, *Umiranje na obroke*, *Grešnik*, *Duša*, *enota moja*, *Izganjanje boga*, *Pomešane karte*, *Topola na terasi* ...

– Ta izbor je seveda večkratno omejen. Najprej z osebno (ne)občutljivostjo za vso raznolikost književnega ustvarjanja, neprebranimi knjigami, naposled še potrebo, da jih izmed nekaj sto naslovov izcedim kakšnih trideset.

– Moralistične plati *Vojne sreče* je svoj čas podrobno analiziral Nikola Milošević, povezuječ jih s francosko moralistično tradicijo. Ne bi zanemarjal te povezave ne pri tej ne pri naslednjih treh Laličevih knjigah, opozoril bi le, da se je po teh poteh pri nas hodilo, že preden smo vedeli za francoske moraliste. Naj omenim samo *Pismo knezu Milošu* in *Primeri človečnosti in junaštva* (v rezervu pa bi si postavil, denimo, *Hlapca Jerneja* in *njegovo pravico* ter »*Sve če to narod pozlatiti*«).

– Kar nekaj naših piscev, predvsem prozaistov, je že neodvisno od tega toka gojilo to moralistično intonacijo: Čopić, Čosić, Lalić, Isaković, Selimović, Pečić ... – a do omenjenih let je ta živela osameljeno, kot osebna značilnost teh avtorjev. Danes je postala skoraj najbolj razširjena književna govornica.

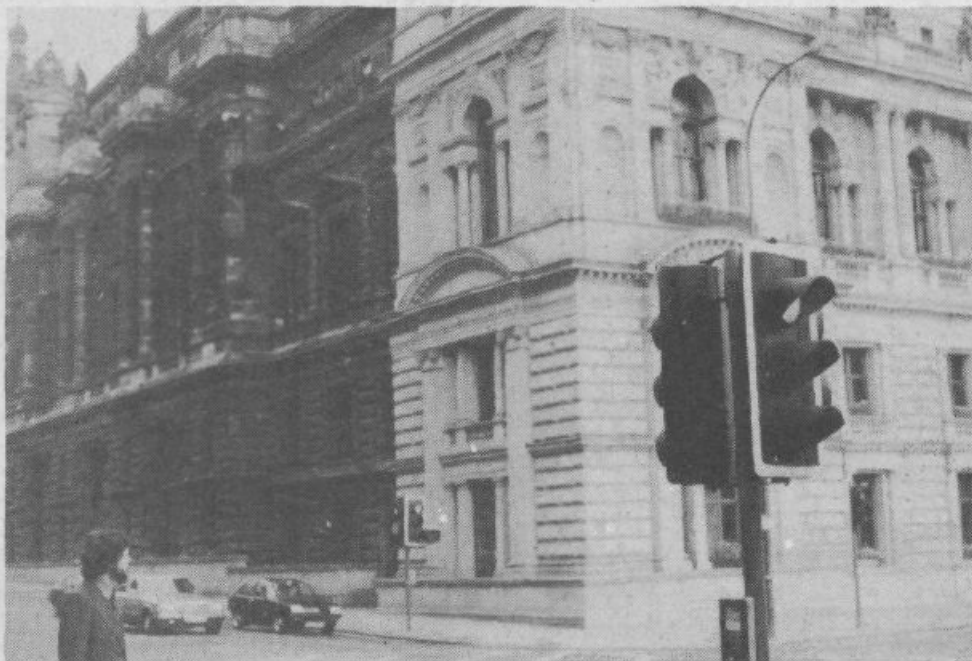
Morda bi do te obnove – verjetno bi bila še kreativnejša – prišlo že deset let prej – če ne bi bilo politične represije. Tudi tukaj bodo, verjamem, zadostovali trije znani primeri: *Heretična zgodba*, objavljena v Književnim novinarju in kritizirana z najvišjega vrha leta 1950, *Strah in pogum* (Državna založba Slovenije) 1951 (v srbohrvaščino prevedena 1982), *Anatomija neke morale* v januarju 1954 (v Novi misli, št. 1). Avtoritativnost najvišjega vrha in teža represije proti tem delom in njihovim avtorjem sta za dolgo časa zatrli »heretizijo« te moralistične

intonacije, in verjetno je prav to glavni razlog njenega današnjega preobčila.

Vredno je ponoviti, kaj danes pravi eden od tedanjih strežnikov agresije proti omenjeni »*Anatomiji*...«. V intervjuju za Student 19. februarja lani (št. 3, str. 6/7) pripoveduje Svetozar Vukmanović Tempo: »*Đilasove* članke sem bral in vsi so mi ustrezali, razen članka »*Anatomija neke morale*«, ki pa bi ga sedaj dovolil.«

Ta izjava ni toliko zanimiva zato, ker je Tempo spremenil svoje tedanje mišljenje o »*Anatomiji*« – mnogi bivši visoki funkcionarji se tako obnašajo – po tolikih letih nima ta sprememba več nobenega pomena (tudi če bi Tempo tedaj imel pooblastilo, da »*Anatomijo*« odobri). *Mlajši med nami bodo doživeli, prepričan sem, da bodo prebrali (ali slišali) izjavo katerega od goničev hajke proti Gojku Đogu ali Dragoljubu Petroviću, kako sedaj drugače misli o Volnenih časih oziroma članku »Pomirimo prijatelje...«. Tempova današnja izjava – in podobne izjave drugih nekdanjih protagonistov represije – niti malo ne vplivajo na njihove sedanje kolege, da bi kje pomislili na svojo morebitno jutrišnjo levitev, ko danes odločajo o usodah ljudi in njihovih del. Kajti, če bi vsaj malo pomislili nanjo, tedaj ne Gojka Đoga, ne Dragoljuba Petrovića, ne Vojislava Šešlja, ne Milana Mladenovića, ne koga drugega iz tega našega indijanskega rezervata, ki se jim bo morda jutri zameril – vsaj ne bi pošiljali v zapor. Žalostno je to: da pridejo tisti na oblasti vedno preporno k pameti, da bi to še vplivalo na njihove bratce, ki so tedaj za krmilom.*

Preden se vrnem k omenjeni obnovi moralističnega toka, naj na kratko preizprašam v zadnjem času pogosto oceno nekaterih dežurnih kritikov, pa tudi piscev samih, češ da se t.i. problematične knjige izdajajo največ iz komercialnih razlogov, berejo pa zaradi malomeščanske mode in ne zaradi umetniške vrednosti. Pravijo, da to škodi družbi in ustvarjanju.

Lepo, a pogledjmo si nekaj dejstev: te knjige so rade predrage, nekatere se tiskajo v več izdajah in imajo velik obseg (celo trilogije in tetralogije so med njimi), to pa je čas televizije, naglice, pomanjkanja časa, slabih bralnih navad, takorekoma polpismenosti. Odkod se je potem pojavila ta malomeščanska zavest, ki gota celo knjige v štirih zvezkih, dere na gledališke predstave...? Ali lahko sama »moda« izzove tega tako imenovanega malomeščana, da se odreče denarju, času, prijetnejšim opravkom? Brez onega zatiranja iz 50'ih let, brez vsakršnih drugih zatiranj, brez štiridesetih let naplavin odpora proti oblastnikom, ki so desetletja skrivali in zatirali vse, kar jim moralno ni pelo slave, te t.i. malomeščanske zavesti in teh bralcev danes ne bi bilo. Danes bi bili to meščani. Le ta toliko časa dušeni moralni gon za resnico, morda točneje: gon proti nasilnemu ideološkemu olupševanju resnice s skrivanjem nelepega v njej, obraza, ki ni v slavo ne človeku ne gibanju, je lahko naše »malomeščane«, nevajene na branje in plitvih žepov, odvrlekel od filmskih in televizijskih posladkanih vodih in dinastij v samotno družbo tako obsežnih knjig.

(Resnici na ljubo, dela, ki so preveč natovorjena z moralizmom, se, odvisno od avtorjevih ustvarjalnih sposobnosti in pogledov, rada nagibajo k patetiki na eni strani in (samo)ironiji na drugi, to neravnotežje pa vpliva na njihovo umetniško vrednost. Razmišljanje o tem ni stvar tega teksta. Le to naj rečem, da je moralistična intonacija – ki se rada navezuje na resnične dogodke – vsilila številnim domačim avtorjem izpovedni ton za način pripovedi.)

Obnovljeni moralistični tok se ni omejil na leposlovje, čutimo ga na vseh straneh: v sportni (!) in politični publicistiki, pravu, književno-političnem in likovno-političnem življenju, filozofiji politike, memoarih, celo v zgodovinskih knjigah. Nekaj paradigmatičnih del: *Upor robotov*; *Politika kot usoda*; *Strankarski pluralizem ali monizem*; *Anatema*; *Odgovor Miče Popovića*; *Marksizem in jezuitizem*; *Korenina, steblo, pavetina* in *Pod odprtim nebom*; *Zavezniki in jugoslovanska vojna drama*.

V polemikah se skoraj vsi domači spori končavajo kot moralistične razprave. Pogledjmo polemike Igor Mandić – Goran Babić, Jože Javoršek – Teras Kermauner, Predrag Matvejević – Igor Mandić, polemike okoli *Grobnice za Borisa Davidovića* in tekočo razpravo o volitvah predsednika Zveze pisateljev Jugoslavije.

Pretenciozno, megalomansko in tukaj neumestno bi bilo, če bi se vtikali še na druga področja ustvarjanja, a naj vsaj omenim film in gledališče, kjer je omenjeni moralistični ton prav zares viden. In ne morem preskočiti še nekega področja, ki umetniško ni tako cenjeno – rock glasbe. Tako kaže, recimo, pesem »Južna Afrika 1985 (Jaću da pevam)« (iz albuma Riblje čorbe »Osmi nervni zlom«) izrazit (verbalni) moralistični naboj in ni nič čudnega, če je – s še tremi pesmimi s tega albuma – »na radiu Beograd poluradno prepovedana«, kot piše Intervju 28/2/87. Naj jo skoraj v celoti citiram, kot ilustracijo tega moralističnega tona, ki sem o njem prej tako suho govoril.

*Večera je gotova, ima puno otrova
Svi jedemo splečine
na različite načine
Napisali Ustave da mozak zaustave
napisali zakone
da se bolje zaklone*

*Eno ide Istina
dronjavo obučena
grbava i mršava
krvava, pretučena
(...)*

*A ja ću da pevam, makar i podmuklo
Ja ću da pevam, kad puklo pa puklo
Ja ću da pevam
(...)*

*Radnici i radnice
ne budite gladnice*

*Uvek ima kolko treba
govana i hleba*

*Vojska vrši obrede
u čast svoje pobede
-Troše naše zarade
da naprave parade*

*Večera je gotova, ima puno otrova
Svi jedemo splečine
na različite načine*

A ja ću da pevam...

Riblja čorba seveda ni edina jugoslovanska rockovska skupina in tudi moralizem ni tako (kot v teh stihih Bore Đorđevića) prežel večine njihovih pesmi. Toda mnogih ni obšel – naj omenim samo »Zenico-blues«, ki svojčas tudi ni bila politično neoporečna.

Ker se je moralizem tako razprostrl po avtorskih delih, ker na nekaterih področjih, posebno v satiri, celo prevladuje, si drzmem reči, da ne moremo več govoriti o posameznih delih in avtorjih, temveč o celem uporniškem valu.

Uradni domači ideologi in njihovi intelektualni hlapčki nam dan za dnem ponavljajo, da Partija pri nas ni v nikakršnem sporu z inteligenco, niti politika s kulturo, temveč da se ti strani ustvarjalno, dialektično dopolnjujeta. Kako naj potem imenujemo to široko uporniško gibanje v kulturi in znanosti?

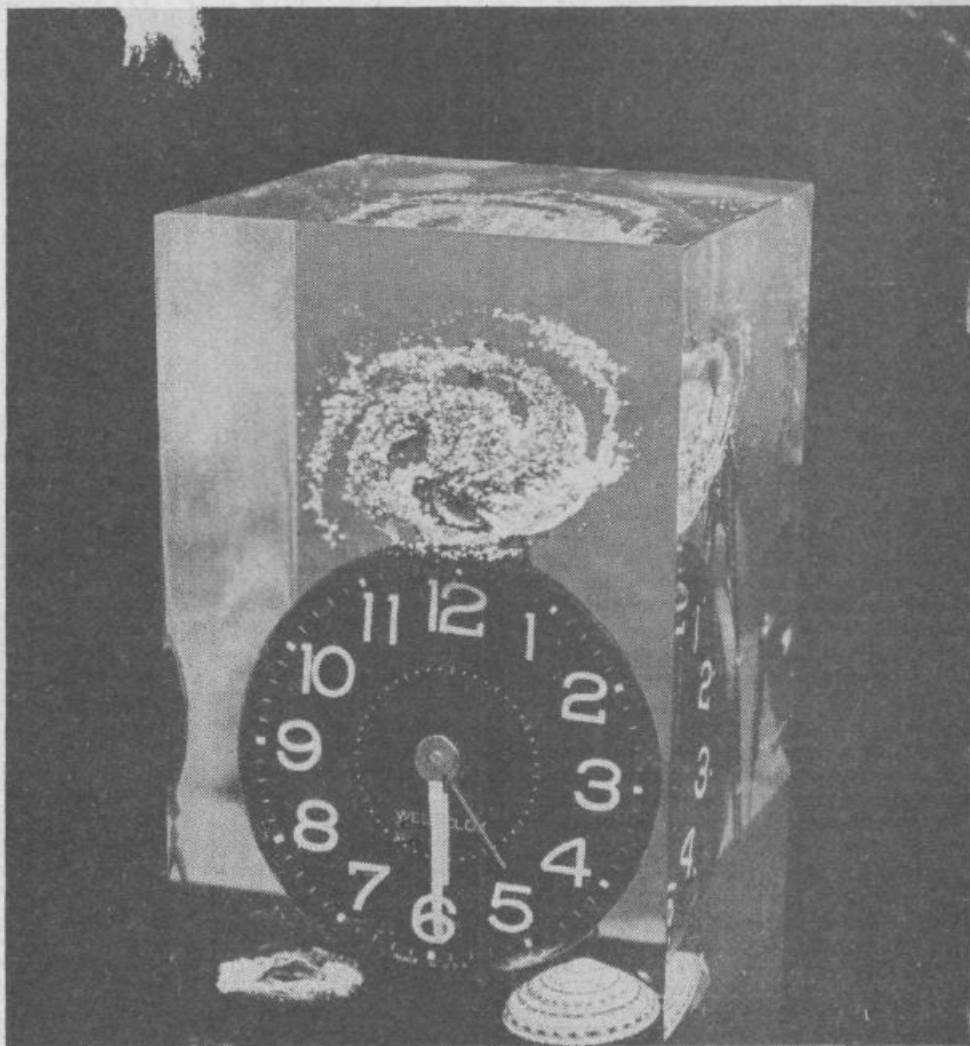
Egerić se je tukaj metaforično vprašal, »če je čas za revolucijo«. Po tem kar sem bral, videl in slišal, odgovarjam, čeprav me ni vprašal: moralni upor intelektualcev je že tukaj; za revolucijo je potreben sram.

Šele v tem kontekstu lahko dostojno ocenjujemo Petrovičev esej »Pomirimo prijatelje – sovražniki so pomirjeni«. Na zelo uspešen način se je v njem skoraj skondenziral ta naboj številnih moralističnih artiklacij, avtor jih je izčrpal in dopolnil ter pri tem osvobodil nemajhen prostor ustvarjanja. Po njegovem »tovarišu Jajčarju« bo treba pisati drugače. In še nekaj je storil: veliko uspešneje kot Tempo s svojo izjavo, da sedaj misli drugače, je Petrović pritisnil na številne jutrišnje represivce: preden kakšnega človeka, ki mu je to edina domovina, proglašajo za sovražnika dežele, se bodo tudi oni spomnili »tov. Jajčarja«.

Dovolil si bom še, da postavim skupaj dva citata iz različnih časov. Esaj »Pomirimo prijatelje...« se takole končuje: »Če smo utišali toliko prijateljev, bi bilo dobro kdaj pa kdaj utišati še kakšnega sovražnika. Spominjati se, da je izdaja domovine luksuz, ki si ga lahko privoščijo le tisti, ki ima domovino vedno tam, kjer ima tudi čekovno knjižico.«

1832 pa je Vuk dejal v »Pismu knezu Milošu Obrenoviću: »Ne morem si dovoliti, da na koncu pisma ne bi omenil še enega važnega opravka Vaše Svetlosti, ki vam ga po mojem noben pravi Srb in pameten človek ne more odobriti – to, da ste nakupili vasi v Karavlaški. V preveliko sramoto, svojo in srbskega naroda, pa v radost vseh sovražnikov, ste javno pokazali, da je po Vašem bolje in zanesljiveje biti v Karavlaški spahija kot v Srbiji knez, da se vi v Srbiji zadržujete le iz dneva v dan, da bi si nabrali čim več denarja, potem pa (...) zbežali v svoje vasi v tujini, če vam kaj ne bo povšeči.«

– prihodnjič dalje –
p: SAMO RESNIK

REPUBLIČKI KOMITET ZA INFORMACIJSKI RADIJE
BEOGRAD

BILTEN 15

„pokretaca „Samouprave“, samostalnog narodnog lista u osnivanju
Beograd, 2. oktobar 1987.

poštovani članovi, porovratno je i u vašem komitetu održano poznato, preko štampa, da postoji inicijativa grupe građana iz Novog Sada i Beograda da izdaju list "Samouprava". Cven prilikom predloženi van još da inicijatori, u cilju obaveštavanja sve vođeg broja pridruženih pokretaca (sada ih je 227) o svojin nastojanjima oko registracije i izdavanja lista, izdaju BILTENI pokretača "Samoupravo". Tako je, posov od 17. marta 1986. pa naključno sa 20. marta 1987. u Novom Sada izišlo 10 brojeva BILTENA i 1 broj ČLANOVINA POKRETAČA "Samoupravo", pri čemu je, između ostalog, njihov izdavač (inače i osnivač lista "Samouprava" S. Nikolić) po 2, A H T E V (Poljudnjinskog komiteta za informacije) ZA POKRETAČE POKRETAČIĆ POKRETAČA, tri puta novčano kažnjavan s obrascloženjem, da, precizno zakonu, izdaje ILSI "Samoupravo" koji (kod podnosioca zabova) nije upisan u evidenciju javnih Glasila. Itekako u to vreme predloženo je a nešto kasnije i urvojen zakon o imenama i dopunama Zakona o javnom informisanju SARV kojim je - članom 16d - predviđeno prikraćena (obradnjana) mogućnost da neprofesionalno izdaju bilton (nevladbeni list) SARV br. 15, od 17. juna 1987). Tako smo mi kao inicijatori - ponosito i altruisti da smo svojin BILTENI pokretali unodejše odredbe 16d u pononuti Zakon - i pobornici espolutno imenati, svoja što je u vozi na "Samoupravu", odlučili da sa izdavanjem BILTENA prodjomo u Beograd. Tako je moni zapalo da se tu pojavin kao njegov izdavač, u i tom svojevitu san, zajedno s još jednim pokretacom "Samoupravo", D. Olujićem, kao njegovin urednik, izdao BILTENI pokretača ("Samoupravo") br. 11, najpre, satin i brojevo 12 (saplunjen u J. Sebu), 13 i 14.

Predložena van ovo ovo nešto potrebniije i stoga što sam 17. o.n. od Budje za pretrajede Opštine Novi Beograd dobio POZIV ZA OGRVILJAVČIĆ I, u prilogu, Z A H T E V (Okrupnog javnog tužilaštva u Beogradu) ZA POKRETAČE POKRETAČIĆ POKRETAČA protiv meno (sbov toga) što sam, i ovde protivno Zakonu, citiram, "izdao NOVINE - BILTEN br. 11 "Samoupravo", stalno narodnog lista u osnivanju".... iako ovo JAVNO GLASILLO nije registrovano kod nadležnog organa". Po primitku ovog Zantova, naime, nekadašne sam pažljivo isčitavao zakon o javnom informisanju SR Srbije i ustanovio da sam, kao izdavač samopne štampi, najverovatnije načinio (nemamoran) preput što i vašom komitetu (kao i OJT) nisam dostavljao primerke u Beogradu izišlih brojeva BILTENA pokretača "Samoupravo". Iako sa zaključnjem što se tiče brojall, a možda i 19, sada vam dostavljen po i njihov primerak, kao i primerak jošo imilior broja 14, u uveronju da pononuti preput, bar koliko bilo, time naknadnjom, da ne kažem ispravljana.

Intervencio bilh van, kao nadležno, samolio -sato sam i istakno reči u gonjenom navodu - da na osnovu uvida u priložono brojevo BILTENA iznosete svoje iskrene mišljenja o tome da li su oni (1) novine - javno glasilce koje kod van treba da se registruje, ili pak (2) biltoni koji ne podležu registraciji, i (3) kakva je uopšte praktična mogućnost da u Beogradu, kao Gradjani kojina to zakon dozvoljava, izdajemo BILTEN pokretača "Samoupravo" alko ovaj njegov oblik i sadržaj podležu registraciji.

S poštovanjem
Novi Beograd,
20. septembra 1987.

PRILOGI :
BILTEN pokretača "Samoupravo" i broj 11, broj 13 i broj 14;
fotokopije i POZIV ZA OGRVILJAVČIĆ (nedatiran) i Z A H T E V ZA POKRETAČE POKRETAČIĆ POKRETAČA u Beogradu, UZ-br. 21/87, od 8.06.1987.

Milica Moljković
(Mlija Moljković)

Izdavač: Mlija Moljković, Novi Beograd, Pohorska 8
Urednik: Dragomir Olujić, Beograd, Knez-Miletina 40
Godina II Tiraž: 229 primeraka

U OTCM BROJU:
ČLANOVINA UREDJIVAKKOG ODBORA
ČRAVLETERNA
PRILONJICI
OJT SUDIJI ZA PREKRAJJE OPŠTINE NOVI BEOGRAD
POZIV ZA OGRVILJAVČIĆ
ILIIJA POLJKOVIC OKRUŽNON JAVNOM TUŽILASTVU
I REPUBLICKOM KOMITETU ZA INFORMACIJE
POKRETAČI

S A M O U P R A V A
Samostalni narodni list u osnivanju
Novi Sad, Vase Pelegića 9
30. septembar 1987.

ČLANOVINA UREDJIVAKKOG ODBORA

U svojevitu osnivača S a m o u p r a v e predlažem da se 8. novembra 1987. godine održi prva sednica Uredjivackog odbora.

DNEVNI RED:

1. Usvajanje poslovnika o radu
 2. Izbor predsednika, potpredsednika i sekretara
 3. Izveštaj o toku priprema za izdavanje S a m o u p r a v e
 4. Izveštaj privremenog blagajnika o stanju finansija
 5. Informacija o teškoćama u ostvarivanju člana VI Dogovora pokretača S a m o u p r a v e.
- Sednica Uredjivackog odbora održaće se na dan kada je pre četiri godivackog odbora, kao i drugi pokretaci, mogu u međuvremenu predložiti dopunu dnevnog reda. Predloge za dopunu dnevnog reda dostaviti izdavaču ili uredniku BILTENA. Siniša Nikolić, sr.

O B A V E Š T E N J A

U FINANSIRANJU ovog broja Biltena učestvovao i Ivan Stojanović, pokretač. ZAGLAVLJE ovog broja Biltena uradio Predrag Dragović, akademski slikar i pokretač Samouprave.

PRILONJICI: Milan Marković 3.000
Milored Belančić 1.000
Stojan Cerović 2.000 dinara

OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO
U BEOGRADU
UT-br. 21/87
8.06.1987. god.
B e o g r a d

JK/RN

SUDIJI ZA PREKRŠAJE OPŠTINE NOVI BEOGRAD

Novi Beograd

Na osnovu čl. 141. st.3. Zakona o prekršajima

Z A H T E V

ZA POKRETNANJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA

- protiv -

ILIJE MOLJKOVIĆA, rođenog 9.11.1933. godine
u Krenini - opština Titovo Vešće, publicista, - lektora bez
zapošlenja, sa stanom u Novom Beogradu - Pohorska br. 8,

š t o j e :

dana 15. maja 1987. godine u Novom Beogradu
Pohorska br. 8 protivno odredbama čl. 54. i 55. Zakona o
Javnom informisanju SR Srbije ("Službeni glasnik" br. 27 od
2.08.1986. godine) izdao novine - "Bilten br. 11 "Semouprave",
semostalno narodnog lista u osnivanju" u 219 primeraka, a
potom ih rasturio, iako ovo javno glasilo nije registrovano
kod nadležnog organa, te protivno čl. 85. st.1. istog Zakona
od prvih primeraka ove štampane stvari nije dostavio 3 prime-
rka Okružnom javnom tužiocu u Beogradu, kao nadležnom tužiocu,

- čime je izvršio prekršaj iz čl. 150. st.3.
u sticaju sa prekršajem iz čl.146. st.5. Zakona o javnom
informisanju SR Srbije..

P R E D L A Ž E M :

da Sudija za prekršaje opštine Novi Beograd
pokrene prekršajni postupak protivu okrivljenog i nakon nje-
govog saslušanja i izvođenja dokaza okrivljenog oglasi
odgovornim za navedene prekršaje, te da mu izrekne kaznu po
zakonu.

PRILOG: Informacije USBB za grad Beograd Sp.br.
3703 od 4.06.1987. g. i 1 primerak Biltene
br. 11.

ZAMENIK JAVNOG TUŽIOCA,
Novo Kneževic
[Signature]

OPŠTINSKI SUDA ZA PREKRŠAJE

№ 185/32

ПОЗИВ ЗА ОКРИВЉЕНОГ

Уч. Политика бр. 19 издање 19 месеца у месту Београд са 28 страна
издата на дан 09. X. 1987 године у 19 часу у 19 сати
Уч. 185 издање 19 месеца у месту Београд са 28 страна
издата на дан 09. X. 1987 године у 19 часу у 19 сати

НАПОМЕНА:

Уредник за издавање: М. Милошевић
Уредник за издавање: М. Милошевић
Сарајевски бр. 1000

Судија за одређивање
Милошевић

Судија за одређивање
Милошевић

OKRUŽNO JAVNO TUŽILAŠTVO

BEOGRAD

Dana 17. septembra o.s. uručen mi je POZIV ZA OKRIVLJENOG (od novo-
beogradskog opštinskog sudijske za prekršaje Svetozira Nikolića) i u pri-
logu Z A H T E V tog tužilaštva ZA POKRETNANJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA
protiv mene kao izdavača BILTENA br. 11 "Semouprave", semostalno narod-
nog lista u osnivanju. Im pomenuto zahteva zahteva zahtevalo sam i da Okružno
javno tužilaštvo nalazi, između ostalog, da sam - po osnovu čl. 85 st.
1 Zakona o javnom informisanju SR Srbije - bio u obavezi da mu dostavi-
m 3 primerka navedenog broja BILTENA. Shodno tome, a ne znajući da li
je možda Uprava Državne bezbednosti za grad Beograd postigla da se oba-
vesti i, kao u slučaju BILTENA br. 11, informiše OJP da su poslo ovog
broja izišli i brojevi 12 (1. jula) i 13 (4. jula), prilažem vam 3 pri-
merka BILTENA br. 13, kao i 3 primerka netom izišlog (19. septembra)
broja 14, a do okončanja postupka pred Sudijom za prekršaje dostavljaću
redovno i primerke svakog narednog broja BILTENA "Semouprave". (IZ BIL-
TENA br. 13 i 14 osvedočili ste me da je Gradski sekretarijat za unutra-
šnje poslove iz Novog Sada zaplenio ovo primerke /šak i original/ BIL-
TENA br. 12 i do danas ih nije vratio, tako da nisam u mogućnosti da
vam dostavim nijedan njegov primerak.)

M. Beograd, 20. septembra 1987.

[Signature]
(Ilija Moljković)

PRILOG :

Prilozi: Informacije USBB za grad Beograd i 1 primerak Biltene br. 11.

ALJA TKAČEV EN FACE

Ne maram intervjuvati. Hudo mi je, če berem intervjuje, ki jih povzročajo nameščanke revije Jana, zagrizeno feministične in samopašno samozavestne /...odprla mi je v jutranji halji, pa vendar je bil njen obraz svež in okusno naličen.../, v Nedeljskem dnevniku berem nekako takole /...ob tem si je šla Judita Zidarjeva z nežno kretnjo skozi čudovite plave lase, kar je izražalo materinskost in igravsko navdihnjenost obenem.../ in najbrž je zoprno, če te novinar povabi na kavo, pa ne veš, če to pomeni, da si smeš naročit raje bel špricer, ker si kavo pil že v Kavi. Jezen nase, ker mi ni uspelo sestaviti utrganih vprašanj, sem si oprostil v pričakovanju tvojih odgovorov. Ne maram intervjujev. Kaj pa ti?

Intervjuji naj kar bodo. Sama se ne pulim zanje, pa tudi odklonim jih ne. Včasih je koristno, da se piše o gledališkem delavcu, ker s tem ves teater pridobi. Problemov, ki bi jih bilo treba rešiti, seveda ne bo nihče rešil – a nikoli ne veš, vsaj ve se zanje. Pa tudi, zakaj bi se kilometri članok ukvarjali samo s tračkocomercialo dinastije nešteti tujih igralcev – zanimivo je izvedeti tudi kaj o slovenskih igralcih, najbrž že. Če greš v slovenski teater, gledaš, hvalabogu, samo naše ljudi. Pred leti je bil dogodek videti pačija Danila na ljubljanski promenadi, z rožo v gumbnici in vsi so vedeli – to je slovenski igralec. Ali pa Šaričevo, ki je stanovala v Gradišču, ampak do Drame se je peljala v kočiji, kar je bilo res hecno, daljava povprečnega troskokaša.

Take in podobne rožice se resnično redko prebere ali sliši, mogoče na predavanjih prof. Marina na AGRFT.

Včasih ni bilo intervjujev.

No, o sebi govoriti me nikoli ni bilo strah, prav tako o teatru ne. Imela pa sem eno ali dve slabi izkušnji, pred kakšnimi dvajsetimi leti. Novinar me je kanček preformuliral in že je bil ogenj v strehi. Ljudje so me zmerjali – nekateri, ker sem jih mimogrede omenila, nekateri pa zato, ker jih sploh nisem, pa so najbrž mislili, da bi jih morala... **intervjuji naj kar bodo.**

A greva v Lutkovno gledališče ljubljansko? Činči je odšel /podobno, a vendar drugače kot Jovanović/ in zdi se, kot bi Moliere zapustil svojo skupino in dopustil razcvet medsebojnih zdrav Pulcinelle, Dottoreja, Pantaloneja, Harlekina, Capettana in drugih. Če bi kdo mene vprašal, si edino ti dovolj močna za masivno v. d. krmilo lutkarske barke. In kaj ti porečeš k temu?

Da se ti zdi narobe in da se s tabo ne strinjam. Bilo je lepo mišljeno in zeleno, da bi bil Činči v funkciji nekakšnega Moliere; a po dveh letih se je izkazalo, da je bilo temu hotenju nekaj napoti; kaj – o tem nimam pojma. Najbrž je to nekaj, kar visi v zraku in je v zvezi s teatri na sploh – čas in razmere mu niso dale možnosti, da bi vzel vajeti v roke na način, ki si ga je želel on, igralci in lutkovni teater nasploh.

Vršilca dolžnosti umetniškega vodje, Niko Pirjevec, v vsem podpiram, ker pozna lutkarsko baržo in tamkajšnje probleme najbolje, ker je dala skozi precej viharjev in bo izkušeno skrmarila zadevo mimo vseh

nevernih čeri. Glede mene pa – premalo časa sem pri hiši.

Lutkovno gledališče in živo gledališče sta zelo različni veji istega drevesa in žalostno je, kako za lutkarsko katedro že celo večnost prosjačimo in še eno celo večnost bomo. Jugoslavija je edina socialistična država, ki nima niti ene lutkovne katedre /Z. Bourek poskuša v Zagrebu/. Zato smo dve-ma članoma eksperimentalne lutkovne

skupine LUFT omogočili štipendijo na visoki lutkovni šoli v Charlevillu in ju čez dve leti pričakujemo v svojih vrstah. Naše lutkarstvo izhaja iz velike tradicije, napaka pa je v tem, da je amaterizem cepljen s profesionalizmom, namesto da bi bil profesionalizem požlahtnjen z amaterizmom. Kljub temu je renome ljubljanske lutkovne hiše velik po vsem svetu /gostovanja po Kitajski, Braziliji, SZ, Franciji, Švici, Italiji, Poljski,

Tuniziji in če nam bo sonce vzšlo, se obeta gostovanje v deželo vzhajajočega sonca /.

Zelo me zanima, kako gledaš na režiserje, predvsem mlade. Desetkrat več izkušenj imaš, precej starejša si kot oni, pa od marsikaterega bolje zглеdaš. Spomni se, kako si pred nekaj leti hodila na classe h Kseniji Hribar in obladovala tehniko Marte Graham enako uspešno kot plesalke-mладиčke. To mimogrede. Kaj torej meniš o antiigralskih Scipionih, o gledališkem šolanju v tujini, imaš tudi sama režiserska hotenja /kolikor vem, ti je mlada kolegica iz lutkovne garderobe prinesla tekst, ki si ga bila pripravljena režirati/?

za skok, pa že v prvem zaletu – zato cepnejo v lužo. Za vrhunsko gledališko predstavo je gotovo treba preseगत samega sebe, ampak, če hočeš preseč še to, da hočeš preseč samega sebe – je pa že preveč. Nujno za gledališki razvoj mladega režiserja je, da se gledališko čimveč izobražuje v tujini. Zelo pomembne se mi zdijo tudi številne in resne asistencije pri različnih režiserjih /ne le formalne, kjer asistent kuha kavo ali spenja režijske knjige/, ampak raziskovalne asistencije, pri katerih ves čas srkaš in se

Da gre ekonomski sistem k vragu, je itak jasno – kako pa vidiš prihodnost našega gledališča?

Vsi si želimo vrnitve igralske energije. Ampak, če se bo svet tako pokvaril, da ne bo mogoče živeti brez šokov, da bo princip mamilo na mamilo postal način življenja ... živeti od vse močnejših umetnih dražljajev – to pomeni, da sem jaz za v penzijo.

Če pa se svet ne bo popolnoma pokvaril, če bodo ljudje še sposobni živeti od zraka, ne od mamil, bo teater šokantnosti počasi izgubljal gledalce in jih izgubil /tudi zaradi naraščajoče revščine marsikdo težko odšteje toliko in toliko denarjev za teater, ker mora jesti tudi žgance in če bo enkrat dobil nekaj, kar ne bo želel, ne bo segel še enkrat v žep/.

Ko sem te pred nekaj dnevi zagledal na stopnišču akademije, je nekaj potihem reklo hvala bogu. Igralska izkušnja je tista najbolj iskana in prava učiteljica, do nedavnega na akademiji skoraj neznana. Na določeni stopnji dela se pojavi pri igralcu blokada, ki je ne prebije nobena teorija, ampak zgolj izkušnja. Tvoja predhodnica Majda Grbac je po enem letu kljub temeljiti pripravi in zastavitvi predmeta Tehnika govora šolo zapustila. Ne vem zakaj; vem pa, da so bili študentje poredni in so precej špricali.

Že pred petimi leti naj bi začela poučevati na akademiji, habilitacija je bila opravljena – potem pa se je akademija začela spremenjati, iz vsega skupaj ni bilo nič, habilitacija je potekla in jo bo treba spet obnoviti. Letos so me zopet poklicali in sem sprejela, predvsem zato, ker me govor in jezik blazno zanimata. Odkar sem se odločila za igralski poklic, so me te reči najbolj rajcale in veselile, tako da sem se dokopala do višje govorne stopnje in me uvrščajo med dobro govoreče slovenske igralce – in to ne le z garanjem, ampak predvsem zato, ker me ta reč tako silno veseli. Študente bi tudi rada prepričala, da ne ponavljajo mojih napak in da je garat za teater lahko tudi prijetno.

Mankaš mi v SMG, čeprav te nikoli nisem videl igrat v tem gledališču. Nekako sodiš v svojevrstnem ambient spodnje dvorane.

V SMG sem bila 20 let. Možnosti sem imela lepe, izkoristila sem jih in dovolj do-

Preveč sem igralka, da bi čutila močnejšo potrebo po režiranju, čeprav me včasih zadržijo prsti. Bila bi najbrž povprečen režiser /he, he, želim režiserje nasploh/. Sposobna bi bila narediti predstavo zgolj z igralskimi kreacijami, ne pa kot globalno delo, ki bi odmevalo v gledališkem prostoru.

Glede Krsta pod Triglavom – v gledališču nimam rada reči, ki so kontra igralcu, pa konec. To, kar počne Živadinov, bi si predstavljala v znanstveno fantastični fantaziji za prihodnost /če razmišljam parapsihološko in uporabim termin materializacije, kar najpreprostejše pomeni, da znaš tako močno uporabljati in koncentrirati svojo energijo, da iz nič narediš papriko/. Želim si, da bi Živadinov znal materializirati predstavo zgolj s svojo energijo in s tem napravil podobo v gibanju /brez igralcev, scenografov itd./, ne pa manipuliral z dresiranimi živalcami. V tem primeru bi bučno ploskala, ker mislim, da bi mi bila predstava vseč. Ali pa Nada Kokotovič, ki si je v dve uri trajajoči koreodrami Zgodba iz Saygona omislila oder kot ribnik. Zakaj namesto igralcev ni uporabila raje ribic? Eno uro po začetku postane nemogoče gledat igro, saj razmišljaš o pljučnicah, ki sledijo akvarijskim predstavam in sočutno spremljaš igralčevo preobliko v suho oblačilo zgolj zato, da je čez nekaj trenutkov zopet ves moker. Prepričana sem, da se da najlepše reči delat z najmanj šokantnimi sredstvi oziroma z najbolj poštenimi sredstvi /znanje, garanje, gledališka inventivnost/. Nekateri mladi režiserji pa hočejo skočiti v višino, ko še niso stirenirani

učiš na tujih napakah; če bi se moral učiti samo na svojih napakah, bi padel v pregloboko godljo, kar bi bilo za mladega ustvarjalca najbrž usodno. Damir Zlatar Frey se je kot koreograf pri Korunu, Pipanu in drugih režiserjih (nekakšen nepoklican asistent) naučil delati z igralci kot režiser.

bro delala vloge. Po 20 letih je prišel teater v krizo in kot odrasla ženska bi hotela igrati kaj drugega, zato sem šla za eno leto v svobodo. Bilo je krasno, a kaj, ko se je pojavila tista pošast, kako se ji že reče – stabilizacija in me pričela gnati nazaj v redno službo. Takrat sem izdelala predlog za krasno utopijo, o tem, *kakšen super teater bi lahko imeli Slovenci, če bi igralci krožili od teatra do teatra v svobodnem poklicu*. To je seveda nemogoče, ker manjka prave gledališke organizacije, take, ki bi združevala sposobnost desetih najboljših managerjev iz celega sveta. To bi pomenilo točno načrtovati repertoar za več let naprej in dopustiti sem in tja /kar je utopija vseh utopij/ čas enega leta za študij določene predstave. Pri nas igralci pač štepajo in štepajo predstave kot po voznom redu /ki je dosti točnejši in gostejši od železniškega/. Do izjemnega gledališkega dosežka pride s takim delom le slučajno.

Malo grdo je, ker me po eni sezoni odsotnosti SMG ni več hotelo /ali pa moglo?/ vzeti nazaj v svoje varno okrilje institucije, čeprav je pošast stabilizacija že grabila po meni. Kruh je bilo možno plačevati samo z rednim OD in danes sem srečna, da sem pristala pod gradom, pri lutkah. Čudno se sliši, toda hvaležna sem vsem, ki me niso hoteli vzeti, tako da sem zdaj tu, kjer sem, vsak dan rajši. Prepričana sem, da se bodo vremena lutkovnemu teatru kmalu spet močno zjasnila.

Kaj pa si misliš, če si misliš, o aidsu, ki baje najraje napada umetnike, še posebej pa mu gredo v slast gledališčniki? Na neumno vprašanje odgovori kakor hočeš.

Najbolj neumno je to, da me sploh ne vznemirja. Če je res bolezen stoletja, se je

Te dni ogromno delaš, najbrž tak tempo pošteno izčrpava /odigrana predstava je enaka 10 orgazmom zapovrstjo, 10 tonam premetanega premoga, 10 dnev življenja – to ni rekel Z. Rogoz, 10 kapljicam srčne krvi itd./ . A sploh kaj spiš?

Spim z avtogenim treningom 4,5 ure v povprečju (6 naj bi jih spala, včasih jih, včasih ne). Delam pa res precej, dve lutkovni predstavi, eno v koreodrami, ki jo pomagam tudi voditi /to je delo 5 ljudi/, zdaj pa še akademija, kjer sem predavatelj začet-

V kufru. Za časa toliminskih potresov sem premišljevala, kaj bi bilo vredno rešiti iz stanovanja. Ugotovila sem, da zgolj svoje dnevnik in še zdaj so lepo spravljene v kovčku. Iz dnevnikov sem črpala snov za vse svoje literarno delo, za prvo objavljeno prozo Pisma iz Mojotoka, za Jacero in kakšnih 100 tipkanih strani najnovejšega. Sicer pa nimam časa, teatrsko delo te zahteva celega in ti ne pusti, da bi se ukvarjal s pisanjem. Pisatelj mora najmanj 5 ur na dan

od sile neumno vznemirjati prej, preden te zahakla. Mislim, da je vsa reč preveč napihnjena. Ne spadam v nobeno rizično skupino, pa tudi (ne bi se šla moralista) promiskuitete nimam rada, človek je po mojem za kaj več narejen, kot za fuk. Tisti, ki fukajo vsevprek, pa naj pozorno preberejo vse o boleznih, da bodo vedeli, kaj je to in se naučili čimbolj varno fukat – če že je to fukaška bolezen.

nik – zato bom prvo leto morala najbrž delati precej več, kakor drugi pedagogi.

Nedavno sva delala predstavo skupaj. Ždel sem v kotu odra in pol ure poskušal dorimati dva songa, ker sta bila prekratka. Slučajno je prišla mimo Alja Tkačev in – a piece of cake – kaj ta vrabec babji vse ne zna, se je hudoval /nase/ tisti, ki je bil tedaj tam pač poklican za pesniti. Kje so tvoje literarne ambicije?

redno in pridno škripat, če ne ni nič. Začela sem pisat na morju, vstala ob štirih in pisala do osmih, doma pa sem si vikende organizirala takole – v soboto ob dveh popoldan sem začela pisat, v nedeljo ob dveh popoldan sem nehala, potem pa spala do ponedeljka. To je bil edini način, da sem napisala, kar sem napisala.

A rečeva besedo o kritiki? Marinka Šternova se je nekoč pohudovala na mlade kritike, ki so v teatru bore malo ali raje nič skoz dali, pišejo pa megalomanske kritike, jajčka kokljam o kakovosti zrnja predavajo. Z njo se popolnoma strinjam – a vendar se s pisunstvom take vrste veselo ukvarjam. To pa zategadelj, ker verjamem v bogato raznovrstnost kritike kot take. Želel bi, da bi se izoblikoval poseben kritiški zbornik formata gledališkega lista, kjer bi vsaj 30 najrazličnejših gledalcev razmišljalo o vsaki predstavi, na način – od najbolj strokovnega do najbolj pesniško-asociacijskega.

Teatrski akt je tako minljiv, da ostane kot pričujoč zgodovinski dokument samo kritika. Zato mora biti kritika /tista najbolj uradna kritika/ res strokovna, objektivna in kolikor je mogoče temeljita. Ne literarna, ampak teatrska, naj ne bi v 5 stolpcih nakladala, kaj je hotel avtor povedati /to vidi vsak idiot/, ampak bi izčrpno poročala o tem, kaj se je dalo na odru videti in kaj so ustvarjalci ustvarili. Ponavadi /v vseh časih in krajih/ so kritiki neizživeti in folirani gledališčniki. Ker bi radi bili režiserji, dramatik, igralci, pa ne morejo biti – postanejo kritiki. To sicer ne velja za vse, hkrati pa tudi ni nič hudega, naj le postanejo kritiki in skušajo visoko stopnjo z znanjem in preudarnostjo doseči na področju kritike. Najhujše je, kadar sodelujejo kritiki pri kakršnihkoli zakulisnih in-

trigah, kar se izraža v kritiki – to je zločin, kajti, vsa reč ostaja v analih, iz katerih dobijo kasnejše generacije informacijo o delovanju svojega naroda; le-ta pa je zaradi kritike izkrivljena ali celo lažna. Vsi ostali kritikantji /če so pismeni in pišejo odkritosrčno/ naj pišejo. Naj pišejo, kako vidi vso stvar gledalec, naj pišejo na kakršenkoli način – tudi v takem šavju se marsikdaj najde zrno resnice. Seveda pa niti kritik, niti kritikaster ne smeta pozabiti na občinstvo, ki še ni zrelo za lastno presojo, ampak sveto verjame vsemu, kar se napiše. Ne delati škode niti občinstvu, niti teatru. Pa še nekaj – kljub kritikovi neizmerni žolčnosti in odklonilnosti do predstave, lahko kritika koristi teatru in občinstvu. Naj najde tako inventiven način pljuvanja po predstavi, da sprovcira bralce v tolikšni meri, da si zaželijo svinjarijo predstave občutiti na lastni koži. Tako bo volk sit, koza cela, kmet zadovoljen, kasa polna. Pa še sebi bo kritikaster koristil, ker bo navadil ljudi na svoje ime in postal slaven.

V pavzi med razmišljanjem, kaj bi te vprašal, sem vprašal študenta AGRFT, igralca Mižija Ekarta, če bi te on kaj vprašal. Ker je pri prof. Cavazz pravkar začel spoznavati metodo Stanislavskega, je takoj navdušeno vprašal: »Po kakšni metodi in kako pripravljaš svojo vlogo?«

Brskam po sebi. Ker je igralec sam sebi inštrument, mora iz sebe znati stvari izbrskati; in v vsakem človeku se skriva popolnoma vse, od svetnika do hudiča, ves razpon čustev in občutij. Če si izkušnjo občutil na lastni koži, ali pa si jo samo predstavljáš, v tem ni bistvene razlike – pomembno je, da si resnicoljuben, da iščeš resnico v sebi in v svetu. Metode pa, vsaka zase in vse skupaj so dobre – s tem, da najdeš tisto, ki je najbolj po tvoji meri skrojena. Pa še nekaj je. Od vsega začetka bi moral igralec (bilo bi krasno, če tudi vsak človek) odmetavat strahove, barijere in predsodke od sebe. Predvsem pa mora igralec tvegati.

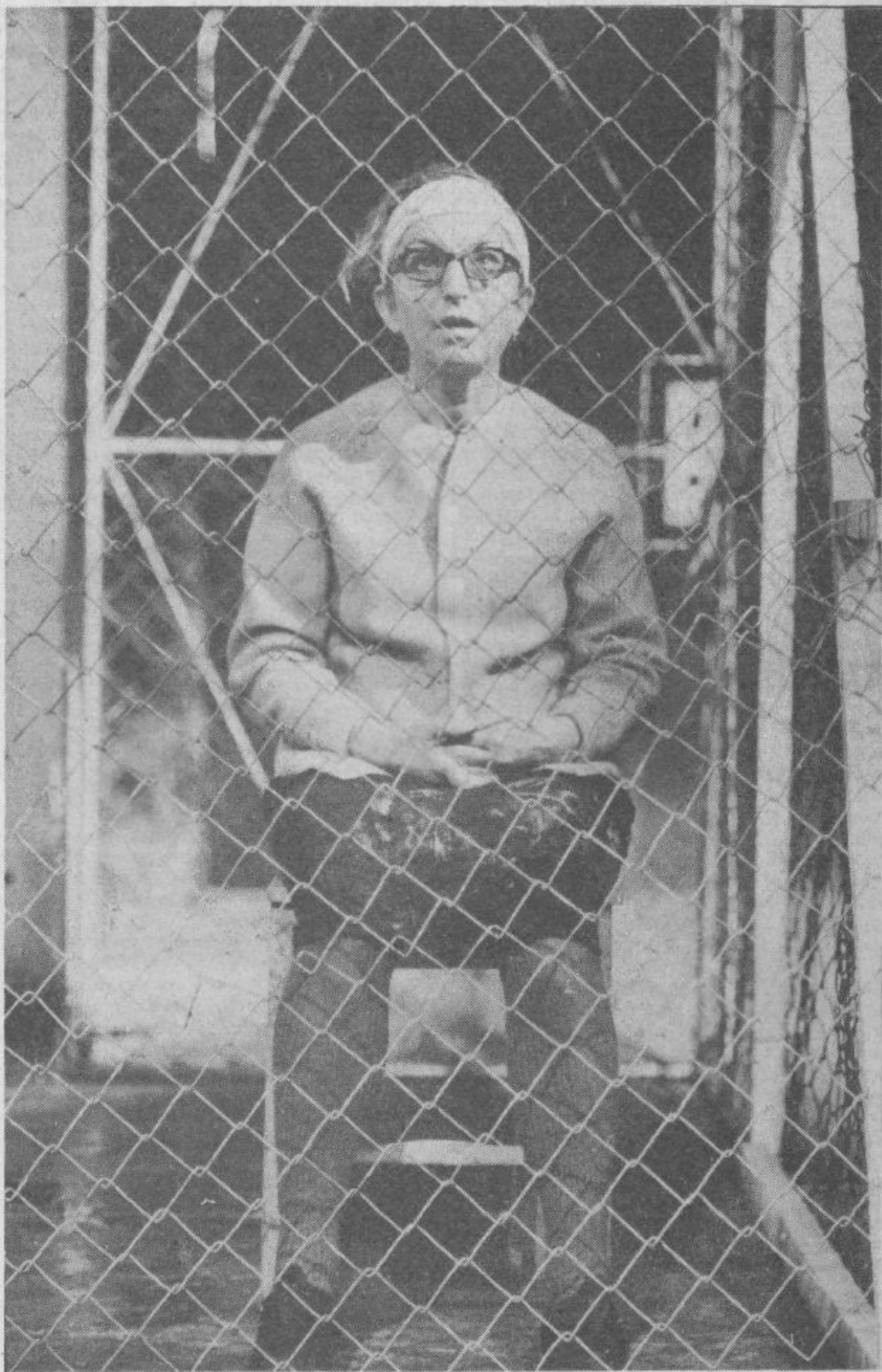
Ko sem bil še mulc, sem vsak dan ob osmih zvečer letel gledat film v Viteško dvorano Križank, takrat mlajšo sestro Kinoteke. To sceno, meni tako ljubo, so že zdavnaj uničili; takrat pa – če nisem dobil vsakovečerne doze filmske iluzije v možgane, nisem mogel zaspati. Tako je enkrat film odpadel, ker je bila najavljena gledališka monodrama. Noter sem šel iz same jeze oz. z upanjem, da bo publika preprečila odrsko dogajanje, da bodo pogasili luči, nagnali igralca in pričeli slednjič predvajati film. Ampak, v trenutku me je stvar popolnoma navdušila. Moja prva gledališka predstava, če ne štejem lutk. Prvi stik z živim igralcem. Tvoja Jacera. Naslednji dan sem hitel vprašat Javorška, ki stanuje dve hiši naprej, če te pozna. Seveda te je poznal in mi eno uro o tebi govoril in seveda sem vse pozabil, ker je bilo to kakšnih 10, 12 let nazaj.

Jacera, ja, takrat enkrat. Jacera je bil hecen poskus. Hotela sem samo sebe preizkusit kot igralko, ki oblikuje samo sebe. To je bilo v času mode monodram; namesto da bi vzela kakšno tujo, sem združila svojo igro z literarnimi ambicijami.

Ker ne bereš časopisov, ne gledaš televizije in ne poslušáš radia, najbrž sploh ne veš, hvala bogu, kaj je to Agrokomec in lahko v miru končava. Ob koncu naj priznam bralcem /glede na prvo vprašanje me peče vest/, da sva pila kavo in kadila cigarete.

se ne nadaljuje, spogledoval se je in kramijal

MAKAR ČUDRA

PTIČKE SO ČIVKALE, JEZA PA JE RASLA

V začetku meseca kimavca so se pričele dogajati v pasaži MGL čudne reči. Kar nenkrat so se od nekod pojavili delavci z lestvami, brisalci vitrin, okraševalci vitrin, čistilci stropov; bife pasaže oz. okrepevalnica tehnične službe je samevala – kakšna nenadna praznina; tisti redki jutranje-dopoldanski pivci pa so sedeli kot na trnih. Zdaj, zdaj jih bo kdo ozmerjal, da so lenuhi ali pa jim bo padla neonska svetilka naravnost v juho oz. encijan.

Vitrine je počasi polnila samoreklama, fotografije, plakati, vitrinske slike z razstave so bahato pričale, da so minili časi, ko so smeli Glejenci, SMG, pa še kdo okrasiti svoj odmerjeni kotichek. Sejem je bil živ, študentke s Pedagoške akademije so pridno čakale v vrsti na svoj abonma, nad vsem vrvežem pa se je blagohotno smehljil in nadziral otvoritvena dela novi starosta MGL in Telekov gledališki dopisnik Tone Partljič. Ko je bilo prav vse pripravljeno, je razprostrl roke in na tisoče golobov, kalinov, jerebic, vrabcev in drugih ptičev je svečano otvorilo novo sezono MGL.

O, *The Birds*, o, musical, o, Hitchcock, o ptičja farma, o, ujetega gledalca tožba, hoj hej, hoj hej, kaj bo pa zdej. Že Josip Vidmar je čudovito spretno razdelil literaturo na liriko, epiko in dramatiko – torej je pesnik najbolj pesnik, dramatik pa dramatik, radijska igra je radijska igra in radijska igra Milana Jesiha *Ptiči* je odlična radijska igra, a zelo slaba drama. Vse se bo sukalo okoli edine reči, ki jo zamerim zadnje čase precej plodni režiserki Barbari Hieng – to, da je odprla poštarju, še preden je sploh pozvonil in podpisala sprejemnico za radijsko igro. Tekst sem prebral temeljito, pa niti enega koščka nisem našel, ki bi se na odru dogajal zanimiveje, kakor v radijskem mediju. Kaj za vrgata so šli teater delati iz radijske igre, mi je ves čas tolklo v glavi, mar bi jo odkupila Viba, kjer smo že vsega hudega navaženi.

Radijska igra dolge monologe prenese, kakor staro vino in mesto med oblaki si v domišljiji tako krasno predstavljaš, na odru pa ga zgolj okrasna funkcija kletke zacementira na pōden, pa amen. Ena laž rodi drugo in vsa reč se seveda geometrijsko širi, vse več nedolžnih pade in kot bi mignil so si pridelali bodečo nežo, odrsko limono, kaktus in črno piko avtor glasbe, koreograf, kostumograf in scenograf. Kostumi so spominjali na bohotne, pisane rože, v katerih peclje streljaš pred streliščnim vagončkom v luna parku in dobiš z uspešnim strelom tako rožo za v gumbnico, ampak s simpatično šminko na indijanski način ni bilo to prav nič hudega. Letale oz. plesale oz. poskakovale, skratka gibale so se ptičke precej čudno (*zanimivo zanimivo so bile v prizoru puljenja perja*). Če bi se z otroki v vrtcu dogovorili, da bodo oponašali ptiče, bi oponašali ptiče in tovarišice, še najbolj pa otroci sami bi bili zadovoljni. Na odru ugledne gledališke hiše bi si pa človek želel malo oči popasti na eni najlepših iluzij – iluziji zračnega prostranstva, kar pa je hudičevo težko

in tako pobožni želji bi težko ustregli tudi številni tehnično precej bolj založeni evropski teatri.

To dejstvo je zašilo scenografijo, ki bi jo tudi kanvasi, tarzanovske lijanje v obliki vrvi, natančno skoreografirani (sicer zanimivi) senčni obrisi igralcev ali dvignjeni praktični težko dvignili v zrak. Z roko na organu srce je treba priznati, da bi igralci najbrž ne opravili avdicije za Broadwayski musical s podobno tematiko, čeprav so začuda do zadnjega opravili svojo nalogo s temeljito profesionalnostjo, od mladih Vidmarjeve in Stafeta, do starih mačkov Markovčiča in Simčiča. Zdaj pa o muziki.

Vsakič, ko se pojavi glasbeni vložek, skrpan iz čudnih variacij na *simf. Usode*, *Malo nočno glasbo*, *Posmrtni marš* ipd. je pomenil mrzel tuž za vročičnega in že itak od pljučnice bolnega človeka. Glasba je prihajala iz hreščočih zvočnikov, pa tudi mikrofoni so škripali, kakor na osnovnošolski proslavi za 29. november. Play back pa itak žali človekovo dostojanstvo. Vse skupaj s petjem se je slišalo, kakor dodatna pevska vaja za tiste, ki so pevsko šibkejši. Užaljeni, ker so šli ostali domov, nalašč tu in tam usekajo mimo. Najbolj zoprna zadeva zame osebno pa je pomenila prisotnost moje nekdanje, priljubljene profesorice klavirja in

harmonike na predstavi. Vselej, ko so se pojavili kriki mučenega klavirja, sam se počutil blazno krivega, podobno, kot če bi gledal hard porniče skupaj s starši in starimi starši pri štirinajstih letih.

Nepotrpežljiva premierska publika je pričela godrnjaje odhajati in ustrašil sem se že, da bom ostal sam z dr. Inkretom v dvorani, kar bi on vsekakor opazil in si ustvaril slabo mnenje o meni. Da je bil strah neutemeljen, se je izkazalo precej naglo, dogajanje je postajalo zanimivejše, kakor trmast cvet, ki se proti koncu dneva le prične razpirati, ampak zgolj zato, da postanejo ljubitelji cvetja žalostni, da se ni odprl že jutraj. Izvirni greh radijske igre pa žal ostaja, čeprav ga je inventivno in zagotovo garaško krščevanje ravno zaradi intenzivnosti delovanja uspelo premodulirati v gledališče, sem ter tja. Zato ne odstopam od papagajskega ponavljanja, da je tragičen v komediji *Ptiči* ukaz generalštaba, ki je zmotno lansiral projektirani radijsko igro na oder, tam povzročil katastrofo in naredil silo mnogim ljudem, s tem, da so morali sami delati silo naprej.

Torej; v drugem delu predstave so igralcem šele pričela rasti krila in res je škoda, da prizor pukanja kril oz. peruti, fanatičnega skubljenja ni nadgrajen do vrhunca. Z modernimi teksti je vrag, z njihovo postavitvijo še večji, z nakano biti komični oz. komedija, pa največji. Komedija zahteva jasno izčrtane odnose med liki in dramske domislisce – radijski igri pa je lahko dovolj bogato metaforizirano besedilo, nabitost s figurami in zgolj literarnimi domisliscami, ki jih z zaprtimi očmi najslastnejše použiješ, dočim jo na oder lahko postaviš stereo ali kvadro, pa ne bo več, kot je. Komedija je prav erotično delikatna – uspe, ali pa ne uspe.

Komični vrh je predstava nedvomno dosegla z monologom kalina, pa tudi na tej in oni strani vrha je prhutalo dobro. Med publiko se je celo bliskovito razširila efektna dimna zavesa in poglala v kašelj (za kazen) tiste, ki se vedno v prve vrste rinejo. Tisti drugi, ki so odšli, pa so vsekakor zamudili obilo raznovrstne zabave – namreč, ko so se razkadili mučni glasbeni vložki začetka in se je dalo spet dihat, se je migracija publike iz teatra v gostilne ali pred TV popolnoma ustavila.

Ob čitanju gledališkega lista prejme bralec zanimivo informacijo – predstavo sta lektorsko pripravili dve bitji. To dejstvo sem skušal hipotetično analizirati z glavnim problemom – zakaj?

1. Ena lektorica se je ukvarjala samo z Markovčičem?

2. Obe lektorici sta predložili pisne in ustne dokaze, da sta dolgoletni spremljevalki in oboževalki Jesihovega ustvarjalnega dela in da bi bil kulturni zločin katerikoli izmed njiju odreči tako enkratno priložnost?

3. Kakor je Don Juan spretno zaposlil Šarloto in Maturino hkrati, tako je Tone Partljič z abdičevsko velikopoteznostjo odprl dve delovni mesti tam, kjer je ponavadi predviden en človek?

O tem naj razmisli vsak posebej, pred samim koncem spisa pa je treba izreči tolažilno besedo tudi za tistega, ki je navdušeno (ob branju radijske igre, teksta, ki bi se ga ne sramoval podpisati v našem času eden največjih, Fran Milčinski, če bi mož še živel) sestavil ekspresno pošiljko za Barbaro Hieng in jo nemudoma odnesel na pošto. Kaj sé je dogajalo potem, pa pomeni že sklenjen krog in nazadnje se izkaže, da ni nihče kriv, kakor se za našo deželo spodobi. Tako pozivam vse abonente, naj si vplačano predstavo *Ptiči* vsekakor ogledajo.

Ob samem koncu pa še tole. V najuglednejšem slovenskem dnevniku sem zasledil neposredno po premieri prav te predstave, da je nagico, ki nastopa ob koncu v vlogi Bazilije, staknil na Študentskem servisu sam Tone Partljič. Tako z žalostjo v srcu ugotavljam, da prej omenjeni nadaljuje politiko nezadovoljstva z določenimi organi študentske AGRFT in z mirno vestjo ponuja gledališki kruh amaterjem.

MAKAR ČUDRA

GO — GO

Od začetka oktobra, vsaj za tiste, ki so napolnili veliko, trikrat pa tudi srednjo dvorano Cankarjevega doma, pa zaradi *Michaela Clarka and Company* in *Dostojevskega* v režiji Andreja Wajde že ob koncu septembra, se je v Ljubljani dogajalo kar nekaj stvari. Prve premiere, prve porazne kritike (**Ptiči**, še bolj *Klečev Dr. Roman*), prvi zapleti okoli uprizoritev, bojda zaradi slabe kvalitete besedil (**Otrok, družina, družba Alenke Goljevšček**) ali spornosti režiserjev in uveljavljanja pravic dedičev (*Strniševi Ljudožerci* v Novi Gorici, v Ljubljani pa predvsem vroči odmevi v pismih bralcev). Intervju z Alešem Debeljakom, bivšim glavnim urednikom zmeraj manj enotne tridelne literarno-esejistično-razpravaške revije *Problemi*, nestrpni odmevi na intervju, ponovni odgovori in zahteve po dokončni razdelitvi na tri samostojne revije. Spet zaplet ob problemu uporabe srbohrvaškega jezika v slovenski reviji. Govorice o ukinitvi Mladinih *Mladih pot*, ki že dalj časa ne funkcionirajo več kot pomembna priloga, zamenjavi z novo, žanrsko prilogo, ki naj bi vključevala tudi slovenske žanrske tekste, če ti seveda sploh kje obstajajo? Novi glavni urednik *Mladine*, bivši odgovorni *Tribune* Robert Botteri, končno izvoljen po tem, ko se predsedstvo RK ZSMS večkrat ni moglo zbrati v zadostnem številu.

Politični piknik v Zajčji dobri, slovenska varianta Hyde Parka, kjer pa zaenkrat še ni pridigarjev, literatov in gledaliških igralcev. Nesrečni (3. video festival v Valvasorjevem podhodu Cankarjevega doma, ki naj bi bil eksperimentiranje z novimi prostori, pa se ni izkazal. Poljski filmi v CD-ju, zanimiva, ampak preveč patinasta bera: *Wajda, Zanussi, Barbara Sass, Jerzy Kawalerowicz*. Filmi, namesto katerih bi raje videli kaj novejšega. In potem velika atrakcija. Revija svetovne mode oblikovanja pričesk v izvedbi *Vidal Sassoon* iz Londona. Dogodek, ki se je zdel vreden ogleda frizerjem iz vse Jugoslavije in za katerega so bili pripravljeni žrtvovati nekaj starih milijonov. Seveda v razprodani veliki dvorani Cankarjevega doma. Precej filmov v ljubljanskih kinematografih – razvpita **Betty Blue**, manj razvpit, a neprimerno boljši **Bessonov Subway**, ki je v Ljubljano hodil res predolgo, **Leanova Pot v Indijo**, dobro narejen film, problematičen zaradi žanra, ki mu pripada in je že precej off. Še zmeraj ni **Platoona**, v kinoteki pa smo poleg musiclov lahko videli tudi **Valentina Kena Russela**. Šentjakobsko gledališče ne bi bilo to, kar je, če ne bi uprizorilo nič manj kot kriminalke *Željka Kozinca* z več kot zanimivim, precej slovenskim naslovom **Tepeni inšpektor**. In seveda knjige, zmeraj manj dostopne, ampak še vedno vztrajno izhajajo: prvi roman *Andreja Blatnika Plamenice in solze*, vroča **Ob kresu komunizma Jerneja Viffana** pri založbi Feniks, klasični roman *Clauda Simona, Flandrijska cesta* – to sicer ni ravno zelo berljiv avtor, pri nas pa ga končno prevajamo, ker je dobil Nobelovo nagrado in se

zato pač spodobi. In seveda **Šeksov Dnevnik** v Krtu.

In kaj tam do srede novembra. V bistvu precej zanimivih stvari: Najprej **Jesenska filmska šola** od 2. do 7. novembra. Tema: film osemdesetih let in temi primerne projekcije filmov, ki jih je treba videti: **Nebo nad Berlinom Wima Wendersa**, **Bolj čudno kot raj Jima Jarmusha**, **Zoo Petra Greenwaya**, **Okužena kri Leosa Caraxa** itd. Skratka, vsaj po napovedih pravi dogodek jeseni. Cankarjev dom poleg tega pripravlja tudi serijo novih prireditev, zvočno gledališče, ki naj bi z radia preneslo zvrst radijskih iger tudi v kulturno središče, v okroglo dvorano, kjer bodo tisti, ki so preživeli kritike *Jesiho-vih Ptičev* v Mestnem gledališču lahko poslušali njegovo radijsko igr **Se zmeraj ptiči** v režiji *Rosande Sajko*. Poleg iger ljubljanskega radia naj bi letos poslušali v CD-ju tudi eno iger Radia Študent, to pa ob zanimivem in vročem terminu, se pravi okoli dneva mladosti. Bomo videli, kaj se pripravlja! 12. novembra bo spet v CD-ju koncert *Miladojke Youneed*, ki ga je seveda spet treba videti in slišati. Publika pa seveda niti približno ne bo ista kot na koncertu *Štuliča* in *Azre*, ki je že mimo. Kinoteka do konca meseca ponuja en adut: **Damo iz Sanghaja**, režija *Orson Welles*, v glavnih

vlogah pa nihče drug kot *Rita Hayworth* in *Orson Welles*. Tisti, ki se še niso naveličali špageti veteranov, bodo za vikend lahko gledali **Reko dolarjev Carla Lizzanija**, ki ga v kinotečnem listu označujejo kot enega najboljših in najsurovejših vesternov 60-tih let. Skratka dovolj krvi in trupel za en večer. O tem, katere knjige bodo kmalu izšle, zaenkrat samo ugibamo, premiere v gledališčih pa se bodo vrstile ena za drugo, kljub zapletom z **Ljudožerci** in odstopu Jovanovića. Razstav je v Ljubljani toliko ali malo manj kot likovnih razstavišč, videli ste ali boste lahko videli tudi *Svetovne mojstre moderne umetnosti iz jugoslovanskih zbirk* v Narodni in *Deset + deset*, razstavo slovenskih in hrvaških likovnih umetnikov v Mestni galeriji. In še nekaj: *Nurejeva* kljub *Michaelu Clarku* še zmeraj ne bo v Ljubljano. Razlogi še niso znani. Prav tako iz neznanih razlogov je odšel na študijsko izpopolnjevanje naš urednik **Pornolaborja**, ki tako zaradi odsotnosti ni mogel kot časni gost prisostvovati prvi projekciji mehkega in trdega porno sporeda, ki so ga po kot posledico njegove in naše vztrajne borbe za uveljavitev mehke in trde pornografije na Slovenskem, začeli predvajati v kinu Sloga.

T. T.

LJUBLJANA NI ZA NIKOGAR

V bistvu je tistim, ki pišejo o Londonu, Parizu, Berlinu, Moskvi, mogoče tudi Budimpešti in Pragi, res zelo lahko. Namreč, ko pišejo o t. i. družabnem življenju (če si izposodimo del naslova iz knjige Damjana Ovsca o življenju v Ljubljani med obema vojnama), lahko iz skoraj nepregledne množice različnih zabav in dolgočasij, ki jih ponuja neko mesto, izberejo tiste, ki so v skladu s njihovimi lastnimi, predvsem pa v skladu s potrebami njihovih bralcev. V Ljubljani o izbiri skoraj ne bi mogli govoriti, to pa iz preprostega razloga, ker razen sicer zanimivih kulturnih in zgodovinskih znamenitosti, se pravi predvsem nostalgичno neobnovljenih stavb in nekaj muzejev, nad

lahko ob pijači in jedači obujajo spomine na čase, ko se je v Ljubljani še hodilo v sicer po vojni ne ravno priljubljene dunajske kavarne. Ampak obujanje spominov je kljub vsemu precej nerodna zadeva, še posebej za tiste pod šestdeset let, ki takih spominov ne morejo obujati, zato so se prisiljeni odpraviti na lov za družabnim življenjem v Ljubljani, lov, ki je precej podoben lovljenju morskih psov v tivolskem ribniku.

Novopečeni prišleki, se pravi tudi tisti srečneži, ki so prišli v Ljubljano študirat, so na svojem lovu sprva še optimistični, saj Ljubljana razen v nedeljo, ko so stvari racionalno popolnoma nerazložljive, ponuja vseeno nekaj več gostiln in celo t. i. kavarn

ker se ljudem ne da stati ob eni sami flaši ali kozarcu. Tisti, ki niso kadilci ali pa imajo zaradi kajenja že malo načeta pljuča, se pozimi pritožujejo nad tem, da se v gostilnah zaradi dima ne da dihati, tisti, ki bi radi v gostilnah ob pijači tudi kaj malega pojedli, se pritožujejo, da morajo, če nočejo ostati lačni, oziroma, če nočejo, da bi jih vrgli iz gostilne, pojesti najmanj zrezek in prilogo. Skratka, ljudje sploh nočejo biti zadovoljni. Restavracije, se pravi tiste, kjer naj bi se samo jedlo, ostajajo prazne, »Ljudske« gostilne, kot npr. *Smrekarjev hram*, se spreminjajo v lokale za zahtevnejše goste, po možnosti seveda iz tujine, gostincev pri tem ne moti, če ostajajo prazne, saj je tako pač manj dela. Tisti z manj trpežnimi želodci se pritožujejo, da bi obenem z obnovo lokalov lahko obnovili tudi zunanost kuharjev, natakarjev, predvsem pa njihove veščine. Hrana je bojda večinoma precej ogabna, zato pa nič manj predraga.

No, ampak ljudje vseeno morajo neke sedeti in se iti družabno življenje. Študentje so lansko leto upali, da bodo končno dobili svoj prostor v *Kolovratu*, stvar kot kaže še ni rešena, v *Škucu* v Stari Ljubljani, ki ima mimogrede idealno lokacijo, se razen scene za lokalce, se pravi tiste, ki vas bodo, če se boste odločili, da si ogledate eno od njihovih prireditev, pogledali tako prijazno, da se boste iz preventivnih razlogov raje odstranili in zavili v kakšen lokal, se ne dogaja skoraj nič. Zato morajo študentje, če nočejo večno piti ob šanku v *Cankarjevem domu*, poiskati to, kar jim vseeno ponuja Ljubljana. V kavarnah jih pričakajo delavci iz ostalih republik, ki se zatečejo sem, ker v Ljubljani pač ni »kafan« in podobnih lokalov, kjer bi lahko pili kavo etc. in se zabavali. Kavarne so tako postale konglomerat, to, kar naj ne bi bile, nekakšne kolodvorske restavracije, kamor se zatečejo pač vsi, ki hočejo neke sedeti, se greti in pogovarjati. Edina med njimi, kjer študentje še niso v manjšini, je *Union*, ki pa se od poletja zapre že ob enajstih, se pravi takrat kot beznica *Rio*, kjer bodo, če jih ne boste videli v *Unionu*, skoraj gotovo pili vaši kolegi. V bistvu po enajsti ostane samo še *Romeo*, kjer se sreča alter, obrtnik, gimnazijec, šminker itd. scena in vztraja približno do enih. Po tem vodi pot v več smeri: disko *Turist* (predvsem ob ponedeljkih, ko je za kult-inteligenco obisk nujen), *Valentino* (zadnje čase med gimnazijci na slabem glasu), *Palma* (večeri z drugačno glasbo), za tiste, ki so še lačni, *Pod skalco*, za tiste, ki so željni pravega nočnega življenja, pa *Kolodvorska* in *bar*. Projekcijo v kinu *Sloga* so že zamudili.

Situacija je torej zelo žalostna. Če je razmeroma lahko videti dober film, gledališko predstavo, poslušati koncert, je po vsem tem zelo težko o vsem tem tudi kaj reči, če seveda nima kdo blizu stanovanja in vseh ostalih potrebnih stvari. Je že tako.

Tomaž Toporišč

JOSEF JEGLIČ, Ljubljana, Domplaz 1

JOSEF JEGLIČ, LJUBLJANA, Pred Školjje St.

katerimi se vzdiguje ljubljanski grad kot metafora stanja slovenskega oziroma ljubljanskega kulturnega življenja, slovenska »prestonica« ne ponuja za povprečnega turista takorekoč ničesar. Turistov v Ljubljani sicer res ni veliko, tako da se tudi po *Plečnikovi* razstavi in uspehu *Neue Slowenische Kunst* kakšna od večjih svetovnih revij še nekaj časa ne bo odločila za posebno prilogo – vodič po Ljubljani. Ampak problem je v tem, da tudi tisti, ki se gibljejo po njenih cestah in stavbah, se pravi nič krivi prebivalci, če se hočejo po kakšni kulturni prireditvi, lahko pa tudi po dobrem ali slabem kosilu, odpraviti še na kozarček česar-koli, nimajo ravno izbire. Tisti nad sedemdeset let si lahko doma v družbi sebi enakih kar sami postrežejo s pijačo, njihovi prijatelji lahko s seboj prinesejo tudi nekaj tujih in nekaj domačih časopisov, vsi skupaj pa

z bleščečimi imeni *Evropa*, *Nebotičnik*, *Slon*, *Union*, kot pa recimo *Postojna*, *Novo mesto* ali *Ilirska Bistrica*. Tisti, ki stanujejo v študentskem naselju, zgrajenem še v času udarništv in »radnih akcij«, se pravi pod Rožnikom, se začnejo opijati v *Katrci*, v nedeljo zvečer tudi *pri Marnu*, ki je nekaj korakov dalj od Vile Rožnik, je pa neprimerno bolj blizu kozmetičnim pripomočkom iz tovarne Ilirija. Tisti za Bežigradom so letos dobili v novem naselju ob Titovi, se pravi v neposredni bližini kar dveh fakultet dva nova bifeja, malo dalj pa lahko pojejo tudi pizzo ali dve v *Vija Vaji*. Skratka, pijače jim ne zmanjka. Samo potem ko zunaj postane mraz in ljubljanski gostinci umaknejo izpred gostiln stole in mize, so prisiljeni piti, izjemoma pa tudi jesti, stoje. Ampak, bodo rekli tisti, ki so proti pitju, zato vsaj vejo, kdaj so pijani. Pa še gostinci zaslužijo več,

STEVE HAWLEY IN JEREMY WELSH

Letošnji ljubljanski video festival, ki ga prireditelji ne preveč skromno označujejo kar kot bienale, ni bil kar tako. Trideset gostov iz tujine, takorekoč nepregledno, zato tudi v nekaj več kot treh dneh v celoti negledljivo število video trakov v tekmovalnem in informativnem delu programa, pleg tega pa še »summit« domačih video umetnikov, pa tudi nekaj kritikov. Po vsem tem bi se dalo sklepati, da je bil 3. mednarodni bienale videa v Ljubljani izredno odmevna prireditev, stvar pa se je več kot zapletla pri organizaciji in propagandi, oziroma sprotnem obveščanju o tem, kaj in kako bomo lahko videli v Cankarjevem domu. Televizija, ki je vsak dan pripravila nekakšno kroniko dogajanj na festivalu in predstavljala posamezne umetnike, je sprti vabila tudi k projekcijam naslednjih dni. Tisti naivni gledalci, ki so ta povabila vzeli resno, pa so npr. v ponedeljek dopoldan lahko videli samo z verigami zaklenjena vrata vhoda v Valvazorjev podhod, se pravi prizorišče letošnjega festivala. Festival očitno ni bil namenjen tudi »neposvečenim« ljudem in ljubljanska publika je to tudi hitro zavohala, saj je bil obisk več kot porazen. Vsak dan se je šele tam proti večeru zbralo okoli trideset do petdeset gledalcev, ki so se selili iz ene projekcijske dvorane v drugo, potem pa so se sprijaznjeni z usodo lahko samo še opijali ob provizoričnem šanku v podhodu. No, v bistvu je bil prostor, kjer se je dogajalo še največ zanimivega, prav belo-črni hodnik, bivši vhod v restavracijo, ki naj bi v utopični prihodnosti postala nekakšen kulturni hram slovenske umetniške inteligence. Tu ste lahko skupaj z mednarodnim izborom video umetnikov pili, kar ste si zaželeli, pri tem grizljali bobi palčke in si ogledovali video spote iz letošnjih poletnih noči na ljubljanski TV.

No, mi smo se v Valvazorjev podhod odpravili zaradi mogoče nekoliko bolj konstruktivnega razloga. S Stevom Hawleyem sva se prejšnji večer telefonično dogovorila za kratek intervju, ki je visel v zraku že kar nekaj časa, video festival pa se je zdel ravno prava priložnost, da se ga končno realizira. Zmenila sva se za primerno uro, Steve mi je potožil, da sicer ne ve, kdaj bodo prikazali izbor angleške video produkcije, ki ga je pripravil za festival, ker je organizacija zelo slaba, ampak dobimo se lahko tudi neodvisno od tega. Zvečer okoli devetih, se pravi po podelitvi nagrad, smo se dobili v podhodu in se skupaj z njegovim kolegom Jeremyjem Welshem, ki je prijazno privolil v skupni intervju, umaknili iz šanka v spodnje predverje Cankarjevega doma, kjer se je dalo pogovarjati. Steve je že drugo leto redni predavatelj na sheffieldski univerzi, na katedri za vizualne umetnosti, kjer predava predvsem video umetnost. Poleg tega je tudi predsednik združenja britanskih video umetnikov, s tem pa seveda tudi eden vidnejših predstavnikov angleške video produkcije, točneje njenega eksperimentalnega dela, za katerega trdi, da je v

nasprotju z video spoti šele tista prava video umetnost kot novi umetniški medij. Jeremy Welsh je eden mednarodno najbolj uveljavljenih britanskih video umetnikov. Trenutno se ukvarja profesionalno z organizacijo predstavitev video umetnikov in različnih razstavnih prireditev v londonskem centru združenja britanskih video umetnikov – London Video Arts. Ob videu se ukvarja tudi z »performančne artom«, umetnostnim medijem osemdesetih let, ki je seveda več kot odprt tudi za povezavo z video umetnostjo. Ljubljanski festival je bil priložnost, da se z njima pogovorimo o položaju video umetnosti v sredini osemdesetih let, angleški video produkciji, organizacijskih problemih, s katerimi se srečujejo video umetniki v Evropi in izven nje, njenem lastnem delu, pa tudi o ljubljanskem festivalu, slovenski in ostalih jugoslovanskih video produkcijah.

Tribuna: Vajina vloga na Bienalu video umetnosti je v bistvu dvojna. V Ljubljano prihajata namreč tudi kot selektorja predstavitev angleške sodobne video produkcije?

Steve Hawley: Res je. Z Jeremyjem sva prišla v Ljubljano, da bi na festivalu predstavila britanski video. V knjižnici londonskega združenja video umetnikov (London Video Arts), ki je najpomembnejše združenje britanskih video umetnikov, sva izbrala video trakove, ki jih bova predstavila tudi danes zvečer. Poleg tega pa na festivalu sodelujeva tudi z lastnimi video trakovi. To

je prvi festival, na katerem sodelujem, Jeremy pa je pogost gost različnih prireditev. Kot vesta, je moja žena od tukaj, zato se zdi samoumevno, da sem se, če že na katerem, odločil za udeležbo na ljubljanskem video festivalu. No, seveda se šalim.

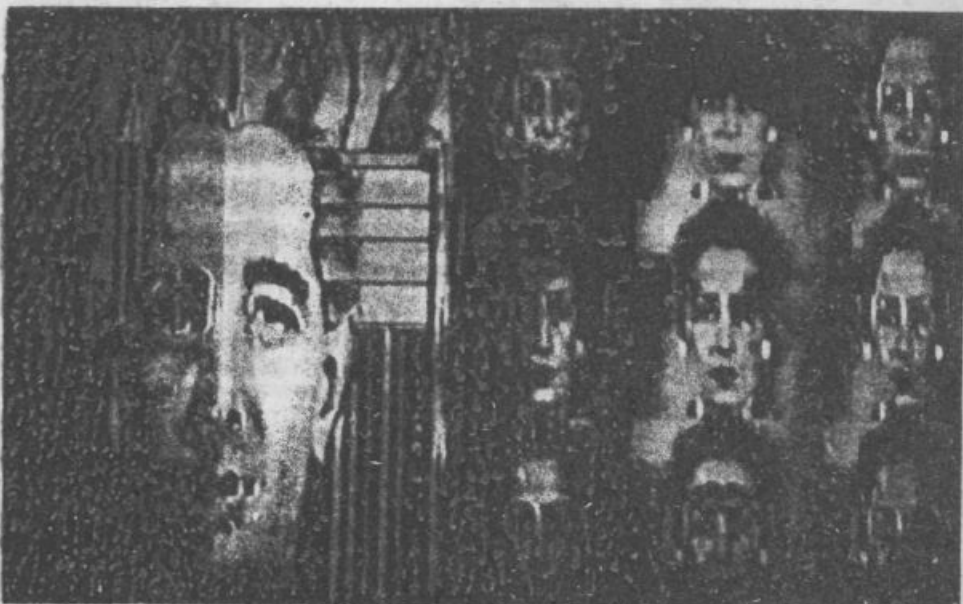
Tribuna: Se vama zdi, da je odnos do videa v Sloveniji drugačen kot v Britaniji?

Jeremy Welsh: Mislim, da je odnos do videa drugačen v vsaki od dežel, kjer obstaja. Tako je zelo težko potegniti primerjavo med posameznimi deželami. Toda med državami, v katerih sem imel priliko predstavljati svoje delo, je verjetno po statusu, ki ga ima video, najbližje Britaniji Kanada, ki ima podoben sistem vladnega podpiranja video produkcije. V bistvu je Kanada država, v kateri obstaja najboljša organizirana mreža galerij, video organizacij, dvoran za projekcije, snemalnih studijev itd., ki dejansko sega od obale do obale. Ko smo v Londonu ustanavljali delavnico LVA, smo izhajali iz izkušnj kanadskih kolegov. V bistvu smo ukradli njihove ideje in LVA uredili po zgledu tamkajšnjega *Trinity Square video centra* v Torontu. V drugih državah pa, vsaj kolikor mi je znano, video mreže niso organizirane tako kot v Veliki Britaniji, kljub podobnostim.

Steve Hawley: V Jugoslaviji ni ničesar podobnega LVA. Ni nobene nacionalne organizacije za video umetnike. Tukajšnji video umetniki so med seboj zelo tekmovalni, celo v Sloveniji. Mislim, da bi bilo boljše, če bi bila v Jugoslaviji neka centralna orga-

Jeremy Welsh LABYRINTH LABIRINT

G. Britain, 1987, 7:00, barv/colour

nizacija, kot npr. LVA v Londonu. Sem prihajajo vsi avtorji. Opravlja več funkcij: biblioteka video trakov, produkcijske delavnice, kjer umetniki lahko najamejo video kamere in ostalo opremo, ki jo potrebujejo. Kaj druga še? Ja, pripravljajo razstave, to je v bistvu Jeremyjevo delo: predstaviti video umetnost angleški publikli. Tukaj je drugače. Takega centra ni. Mislim, tako ali tako ni centra v Jugoslaviji. Ne, to je bilo preveč. Tega ni treba uporabiti v intervjuju.

Tribuna: Saj smo alternativni časopis. Je že v redu.

Steve Hawley: (smeh) O.K. Po mojem bi morali ustanoviti center v nekem nevtralnem kraju, mogoče Zagrebu (smeh).

Tribuna: No, to so zapletene zadeve. Toda, se vama zdi, da ta razdrobljenost produkcije vpliva na kvaliteto slovenskega in ostalih jugoslovanskih videov?

Steve Hawley: Ne. Mislim, da kljub temu v zadnjem času lahko opazimo veliko razmeroma zelo kvalitetne video produkcije. V zadnjem času je promovirala veliko zanimivih stvari ljubljanska ATV. Podobno je drugod. Mislim, da se je v zadnjem času situacija izboljšala, ni tako?

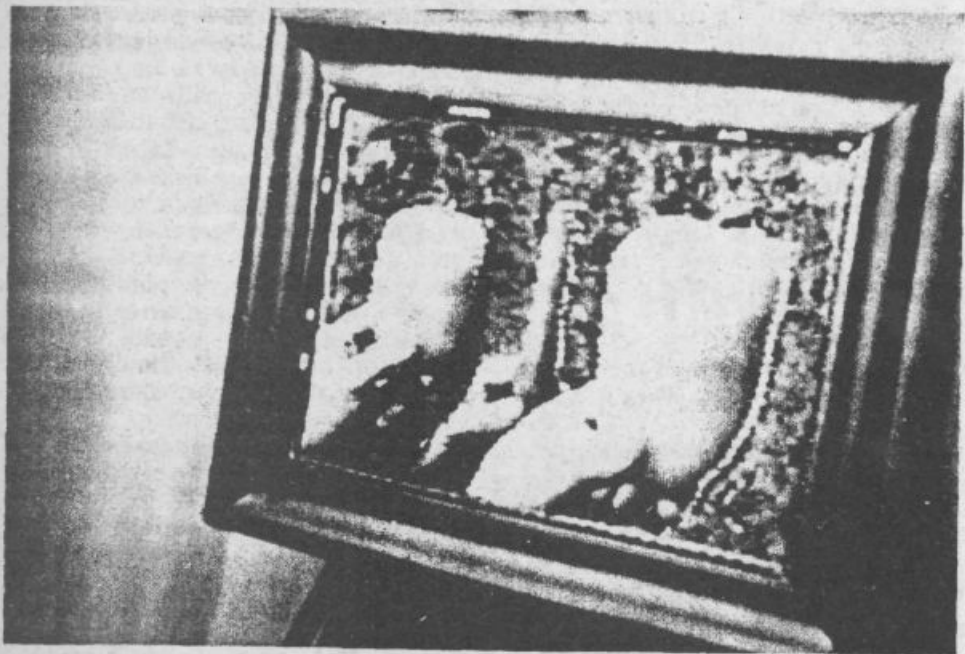
Jeremy: Res je. Ko sem prišel sem prvič,

Stephen Hawley

SIMULTANEOUS TRANSLATION

SIMULTANI PREVOD

G. Britain, 1987, 5:30, barv/colour

se pravi leta 1983, tehničnih pripomočkov takorekoč ni bilo. Sedaj pa stvari že dobro tečejo.

Steve Hawley: Celó v Sloveniji imate več producentov, umetniki, kot sta Marina Gržinič in Aina Šmid, ustvarjajo zelo zanimivo produkcijo. In še nekaj. Zelo pomembno se mi zdi, da ste v Ljubljani na Likovni akademiji odprli oddelek za video umetnost.

Jeremy Welsh: V nekem smislu je situacija celo boljša kot v Angliji. Tukaj v Ljubljani je to že tretji mednarodni festival, ki ga v Londonu sploh še nismo imeli.

Steve Hawley: Res je. Letos smo imeli v

Londonu neke vrste video festival, ki pa se je odvijal v Francoskem kulturnem inštitutu. Zares vzpodbudno za Anglijo! (smeh)

Tribuna: Jeremy, to je vaš drugi video festival v Ljubljani. Kakšni so tokrat vaši vtisi? Se vam zdi, da se je koncept festivala v teh letih spremenil?

Jeremy: Mislim, da so stvari tokrat bolj skoncentrirane. Vsak dan je na sporedu ogromno število trakov. Festival leta 1983 je bil daljši, mislim da je trajal sedem dni. Posneli smo vsaj po mojem mnenju enega najboljših video trakov na svetu. Nasploh pa se je dogajalo veliko stvari in meni je bilo to zelo všeč. Tokrat pa je stvar precej manj razgibana. No, od takrat sem bil v Jugoslaviji še petkrat...

Steve: Obožujeva Jugoslavijo! Prosim, dajta to v intervju. (smeh) Še posebej Slovenijo. O.K. (smeh)

Tribuna: Se vama zdi, da je po »boom letih« razcveta nekaj let nazaj, video danes video še zmeraj aktualen? Ali pa bi, nasprotno, lahko govorili o krizi video produkcije, ki še vedno vztrajno išče svojo identiteto?

Steve: No, stvar je zelo zanimiva. Ko sem se začel ukvarjati z videom leta 1979,

Situacija je drugačna kot v Evropi. Med posebnimi ameriškimi mesti in državami obstajajo zelo velike razlike. Poleg tega je ameriška video produkcija, ki jo lahko vidimo v Evropi, nekaj podobnega kot vrh ledenega gore. To je pač produkcija, ki jo najbolj forsirajo. Ljudje v Ameriki delajo seveda tudi drugačne zanimive stvari, ta druga produkcija je na nek način bolj zanimiva, takoj pa nastopi problem distribucije in promocije.

Tribuna: Stanje je torej podobno kot v ameriškem filmu. Gre za soobstoj in konkurenco med velikimi producenti in neodvisno video produkcijo?

Jeremy: Večina trakov, ki jih vidimo v Evropi, je narejena z veliko denarja. To je specifično ameriška situacija. Ameriške produkcije v večini primerov ne bi mogli označiti kot video umetnost, ampak kot dela za televizijo, ki prihajajo iz video ozadja. Poleg tega obstaja še neodvisna video mreža, ki pa se ubada z velikimi organizacijskimi in finančnimi problemi.

Tribuna: Bi tudi v Veliki Britaniji lahko govorili o različnih video produkcijah, različnih šolah, pristopih, usmeritvah, celo različnih teorijah videa?

Steve: Mislim, da je pristopov k videu toliko, kot idej v tvoji glavi. Enega samega, recimo vodilnega pristopa ali šole, usmeritve, ni. Pred časom so v Angliji naredili veliko t. i. »scratch videov«, ki pa so danes že zastareli.

Jeremy: Ob produkciji, o kateri sva do sedaj govorila in ki jo predstavlja tudi v najinem izboru, obstaja tudi zelo močna tradicija neodvisnega dokumentarnega videa, ki pa ga na tukajšnjem festivalu ina žalost zaradi jezikovnih problemov in specifičnosti socialnih struktur, ki jih dokumentira, ne moreva predstaviti, saj je takorekoč nepredvidljiv za neangleško občinstvo.

Tribuna: In še zadnje vprašanje, Steve. V zadnjem času si se poleg videa ukvarjal tudi s snemanjem filmov. Se v prihodnje nameravaš še naprej posvečati tudi filmu, ali se boš omejil samo na video?

Steve Hawley: Ukvarjal se bom z obema medijema. Podobno se Jeremy ukvarja poleg videa tudi s »performance artom«, v bistvu lahko kombiniraš različne stvari, več stvari: film, video, performance, lahko tudi slikaš...

Jeremy Welsh: Res je. Ravno to je zanimivo. Vsaj v času, ko sem študiral, se pravi v sedemdesetih letih, je večina video umetnikov prihajala iz akademij za upodabljanje umetnost. Večina je šla tja z namenom, da bi postali slikarji. Za to so nas tudi učili. Mislim, da se je položaj sedaj nekoliko spremenil. Toda še vedno obstaja tradicija teh akademij, po kateri je prvotnega pomena ideja, ki jo želiš realizirati, medij, v katerem jo boš realiziral, pa je drugotnega pomena: lahko je to slikarstvo, kiparstvo, video, film, karkoli.

Jeremyju in Stevu se je že mudilo na priprave za projekcijo izbora angleške video produkcije, zato sva se jima zahvalila za sodelovanje, onadva pa sta se odpravila nazaj v hodnik CD-ja.

Še isti večer pa smo lahko na ljubljanski televiziji gledali pogovor z njima in projekcije njunih tekmovalnih trakov Stevovega prvega »slovenskega« videa in Jeremyjevega videa z zgovornim naslovom *Democracy*.

Intervju
Jana Pavlič
Tomaž Toporišič

se pravi na kolidžu v Brightonu, večina video produkcije ni bila pretirano zanimiva. Zanimiv pa je bil film. Danes je drugače. Videl sem večino trakov, ki so bili ali bodo prikazani na festivalu. In mislim, da so zelo zanimivi. Poleg tega je velika možnost za prikazovanje video trakov na televiziji, kar se dela tudi tukaj, seveda pa stvari ne gleda veliko ljudi. V Angliji financira veliko video umetnikov neodvisna televizijska mreža *Channel Four*. Podobno je tudi v ostalih zahodnoevropskih državah. Mislim, da je položaj videa dejansko boljši, kot je bil pred leti, ne vem pa, kako je v Ameriki.

Jeremy: Amerika je nekaj posebnega.

NEVIDNA MESTA

Calvino (1923, Kuba, tehtnica, prašič) je začel v neorealizmu, nadaljeval v literarnem gibanju »politecnico«, John Barth pa o njem piše: »Vsakomur svetujem, naj se čimprej loti branja Calvina, in to ne le zato, ker ilustrira moj postmodernistični program ampak predvsem zato, ker je njegova literatura zelo dobre ga okusa in bogata s proteini.« Zdaj, ko je Calvinov opus sklenjen, lahko razmeroma upravičeno trdimo, da je polnejšo pripovedno zrelost kot v »Kozmičnih burleskah«, ki jih čisla Barth, dosegel v ciklu črtic »Le città invisibili«. Nevidna mesta, iz leta 1972. Odtod so tudi pričujoče zgodbe.

Marco Polo opisuje nek most, od kamna do kamna.

– Kateri kamen pa nosi most? – vpraša Kublaj kan.

– Mostu ne nosi ta ali oni kamen, – odvrne Marco, – pač pa krivulja oboka, ki jo ti oblikujejo.

Kublaj kan ne reče nobene, zamišljen je. Nato povzame:

– Čemu mi pripoveduješ o kamnih? Samo obok me zanima.

Polo odgovori: – Brez kamnov ni oboka.

Mesta in spomin. 2.

Če človek dolgo jezdi po divjini, zahrepeni po mestu. Slednjič dospe v Izidoro, mesto, kjer so polžasta stopnišča palač ometana z morskimi polži, kjer z umetniško veščino izdelujejo daljnogledne in violine, kjer vsak prišlec, ki omahuje med dvema ženskama, naleti na tretjo, kjer se petelinji boji izrodijo v krvave navijaške pretepe. Vse to je imel v mislih, ko je hlepel po mestu. Izidoro je torej mesto njegovih sanj: z eno razliko. V mestu iz sanj se je videl mladega; v Izidoro prispe star. Na trgu stoji zidek starih, ki gledajo mladost, kako stopa mimo; on sedi z njimi v vrsti. Koprenja so že spomini.

Mesta in nebo. 3.

Kdor pripotuje v Teklo, vidi kaj malo mesta za vsemi deščeni ogradami, zastori žakljevine, zidarskimi odri, kovinskimi ogradjami, lesenimi mostički, obešenimi na vrvi ali položenimi na kozle, lestvami, platnom. Na vprašanje: – Zakaj je treba Teklo tako dolgo zidati? – mu prebivalci, ne da bi prenehali dvigati golide, spuščati svinčnice,

dvigati in spuščati dolge čopiče, – da se ne prične rušiti, – odvrnejo. In če jih pobara, ali se bojijo, da se bo mesto začelo drobiti in podirati, kakor hitro ne bo odrov, dodajo v naglici, polglasno: – Ne le mesto.

Če koga odgovori ne potešijo in prisloni oko k razpoki v pregraji, uzre žerjave, ki vlečejo kvišku druge žerjave, ogrodja, ki prekrivajo druga ogrodja, tramove, ki podpirajo druge tramove.

– Kakšen smisel ima vaša zidava? – vpraša. – Kaj je namen mesta v gradnji, ako ne mesto? Kje je osnutek, po katerem delate, načrt?

– Pokazali ti ga bomo takoj, ko se izteče delavnik; zdaj ne moremo prekinjati, – odvrnejo.

Delo se konča ob sončnem zahodu. Na gradbišče se spusti noč. Potresena je z zvezdami. – No, tole je načrt, – rečejo.

Tanka mesta. 5.

Če ste mi pripravljeni verjeti, v redu. Zdaj bom povedal, kakšna je Oktavija, mesto-pajčevina. Med dvema strmima gorama je globel: mesto pa je nad praznino, navezano na grebena z vrvmi in verigami in brvmi. Hodiš po lesenih prečkih in paziš, da ne bi stopil v razpor ali pa se okleneš zank iz konoplje. Spodaj ni ničesar sto in sto metrov globoko: kak oblak se vije; niže doli je slutiti dno prepada.

Takšni so temelji mesta: mreža, ki rabi za premikanje in za oporo. Vse ostalo pa, namesto da bi se dvigalo kvišku, visi navzdol: lestve iz vrvi, viseče mrežnice, vrečaste hiše, konopci za perilo, terase kot ladjice, mehovi vode, plinske šobe, različni, košare na vrvcih, tovorna dvigala, prhe, trapezi in krogi za igro, žičnice, lestenci, rožni lončki z višjim listjem.

Življenje prebivalcev Oktavije, obešeno nad breznom, je manj negotovo kot v drugih mestih. Zavedajo se, da več kot toliko mreža na zdrži.

Mesta in oči. 5.

Ko prebredske reko, ko prekorači prelaz, se človek kar na lepem znajde pred Morjano, mestom z alabastrnimi vrati, ki so prosojna za sončavo; s koralnimi stebri, ki podpirajo s serpentinom ometana pročelja; s palačami iz samega stekla kot akvariji, kjer plavajo sence srebrnolusknih plesalk pod lestenci v obliki meduze. Če to ni njegov prvi potep, ve, da imajo takšna mesta dru-

go plat: le polkrog obhodiš in pred teboj je Morjanino skrito lice, planjava zarjavele pločevine, vrečevine, žaganic, trnastih od žebeljev, sajastih cevi, nagrmdenih pločevink, slepih zidov z obledelimi napisi, sedežnih okvirov brez žime, vrvi, dobrih samo za to, da se obesiš na sprhnelo gred.

Videti je, kot bi se mesto raztezalo v perspektivi od enega konca do drugega in ponavljalo podobe, ki jih ima na zalogi: vendar nima debeline, sestoji zgolj iz prednje in narodne plati, kakor list papirja, z eno podobo na tej in drugo na oni strani, ki se ne moreta ne ločiti ne videti.

Mesta in zamenjave. 2.

V Hloi, velikem mestu, se ljudje na ulicah ne poznajo med seboj. Ko se srečajo, si drug o drugem predstavljajo tisoč reči: morebitna snidenja, pogovore, presenečenja, nežnosti, ugrize. Vendar nihče ne pokima nikomur, pogledi se za hip prekrizajo in spet uidejo, iščejo druge poglede, ne ustavljajo se.

Mimo gre dekle, ki suče na rami senčnik, malo pa tudi oblino svojih bokov. Mimo gre ženska v črnem, ki kaže vsa svoja leta, z nemirnimi očmi pod pajčolanom in trepetajočimi ustnicami. Mimo gre tetoviran silak; mladenič belih las; pritlikavka; dvojčici v koralah. Nekaj teče med njimi: pogledi se izmenjujejo kot daljice, ki vežejo en lik z drugim in rišejo puščice, zvezde, trikotnike, dokler se namah kombinacije ne izčrpajo in stopijo na oder druge osebe: slepec z gepardom na verigi, lahkoživka s pahljačo iz nojevih peres, efeb, akrobatka iz topa. Med tistimi, ki se zatečejo v vežo med nalivom ali nagnetejo krog stojnice na bazarju ali prisluhnejo godbi na trgu, prihaja tako do srečanj, zapeljevanj, mesenosti, orgij, ne da bi si privoščili besedice, ne da bi se dotaknili s konico prsta, skoraj ne da bi dvignili oči.

Nekakšno pohotno drhtenje nenehoma giblje Hlo, najbolj brezmadežno med mesti. Ko bi možje in žene jeli živeti svoje kratkotrajne sanje, bi vsak privid postal oseba – z njo bi si lahko omislili dogodivščino, nabito z zalezovanji, pretvarjanjem, nesporazumi, pretresi, nasiljem; in vrtiljak izmišljilji bi se ustavil.

Mesta in oči. 2.

Zamrudo oblikuje šele opazovalec s svojim razpoloženjem. Če greš skozi

žvižgajoč in se ti nos vzpenja za žvižgom, jo boš spoznal od spodaj navzgor: napušče, zavese, ki plapolajo, vodomete. Če stopaš z brado v prsiah, z nohti, zasajenimi v dlani, se bo tvoj pogled tikoma pri tleh zapletal med odplako, jaške, ribje luske, pomečkan papir. Ne moreš trditi, da je en videz mesta bolj verodostojen od drugega, ne glede na to pa o Zembrudi navzgor slišiš govoriti zlasti one, ki se je spominjajo, ko utonejo v Zembrudi navzdol in prehodijo sleherni dan isti pletež ulic, zjutraj pa naletijo na včerajšnjo nejevoljo, ki je pri dnu zidov otrdela v skorjo. Prej ali slej pride za vsakogar dan, ko nam pogled zdrkne vzdolž žlebov in ga ne moremo več odlepiti od tlaka. Obratni pojav ni izključen, je pa izjemen: zato-rej še naprej krožimo po ulicah Zembrude, z očmi, ki kopljejo že pod kleti, pod temelje, pod greznice.

Mesta in mrtvi. 3.

Adelme nisem na svojih pohodih še nikoli dosegel. Večerilo se je, ko sem se izkrcal v njej. Mornar na pomolu, ki je v zraku ujel vrv in jo privezal na stebrič, me je spominjal na nekoga, ki je bil z menoj v vojski in je umrl. Zdaj je bil čas kupčevanja z ribami na debelo. Nek starec je spravljal košaro morskih ježkov na voziček; bil sem prepričan, da ga poznam; ko sem se ozrl, je izginil v ozki ulici, a doumel sem, da je podoben nekemu ribiču – ta je bil star že, ko sem bil otrok in ga ni več moglo biti med živimi. Zmedel me je pogled na nekega malaričnega bolnika, sključnega na tleh in s pregrinjalom na glavi: kak dan pred smrtjo je imel moj oče natanko takšne rumene oči in ščetinasto brado. Odmaknil sem pogled; nikogar si nisem več drznil ošiniti z očmi.

Pomislil sem: »Če je Adelma mesto v mojih sanjah, kjer ne srečaš nikogar, razen mrtvecev, me sanje navdajo z grozo. Če je Adelma mesto v stvarnosti, obljudeno z živalmi, bo dovolj, da še naprej strmim vanje, pa se bodo po-

dobnosti izbrisale in prikazali se bodo nepoznani obrazi, ki prinašajo drget. V obeh primerih je bolje, da preneham bolščati vanje.«

Zelenjavarka je stehala ohrovt na mostovnici in ga položila v pletarček, ki ga je po vrvici spustila z balkona neka punca. Le-ta je bila na las podobna puncici iz mojega domačega kraja, ki je od ljubezni zblaznela in se ubila. Zelenjavarka je dvignila obraz: bila je moja babica.

Pomislil sem: »V življenju pride trenutek, ko je med ljudmi, ki jih poznaš, mrtvih več od živih. In pamet se otepa novih obrazov, novih izrazov: vsakemu novemu obličju vtisne star odtis, za vsako najde masko, ki se najbolje prilega.«

Sklonjeni pod pletenkami in sodi so se razkladači v gosjem redu vzpenjali po stopnicah; obraze so skrivale žakljevinate kapuce; »Zdajci se vzravnavajo in prepoznam jih,« sem neučakano in

preplašeno mislil. A nisem odrtrgal oči od njih; skoraj bi zasakal pogled na množico, ki je basala uličice, že sem se uzrl, kako me naskakujejo nepričakovani obrazi, povratniki od daleč, ki bujljijo vame, kot bi hoteli, da jih razpoznam, kot bi me hoteli razpoznati, kot bi me že razpoznali. Morebiti sem bil tudi slehernemu od njih spomin na nekoga, ki je umrl. Komaj sem prispel v Adelmo in že sem bil eden od njih, prestopil sem na njihov breg, zmešan v tistem plimovanju oči, gub, zmrdkov.

Pomislil sem: »Morebiti je Adelma mesto, kamor pridemo po smrti in kjer vsakdo spet najde ljudi, ki jih je poznal. Znamenje, da sem tudi sam mrtev.« Pomislil sem še: »Znamenje, da v onstranstvu ni sreče.«

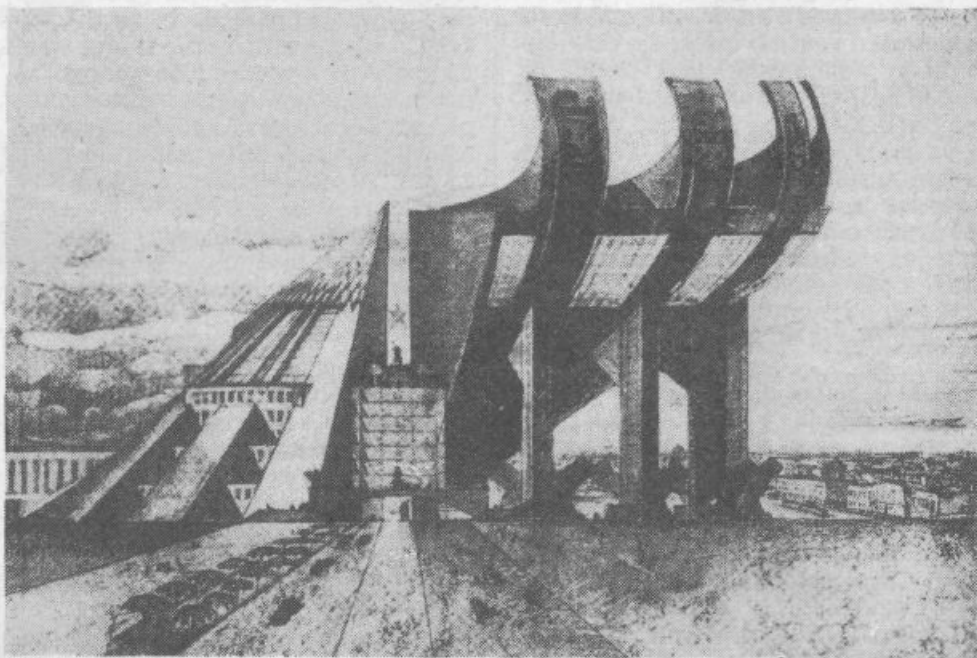
Mesta brez prestanka. 2.

Če bi ne prebral imena mesta v velikih črkah, ko sem pristal v Trudi, bi pomislil, da sem spet na letališču, s katerega sem vzletel. Predmestja, skozi katera so me peljali, niso bila drugačna od onih, z istimi rumenkastimi in zelenkastimi hišami. V smeri istih kažipotov si obkrožil iste gredice na istih trgih. Ceste v središču mesta so razkazovale blaga omote napise, ki se niso razlikovali v ničemer. Bilo je prvič, da sem v Trudi, a prenočišče, kjer sem se nastanil, sem že poznal; poslušal in povedal sem že svoje dvogovore s prekupčevalci in preprodajalci železja; dnevi na las enaki tistemu so se končali s pogledi skozi iste kozarce v iste valujoče popke.

Čemu hoditi v Trudo? sem se spraševal. In že sem hotel odriniti na pot.

– Lahko odletiš, kadar ti je ljubo, – so mi povedali, – a prispel boš v drugo Trudo, isto od pikice do pikice, svet je prekrit z eno samo Trudo, ki se ne začne in ne konča, le ime na letališču je drugo.

prevedel Aleksa Šušulčić

Dragi Hamdija,

gotovo se boš začudil temu pismu in tonu, v kakršnem v normalnem življenju nagovarja le prijatelj prijatelja. Gotovo Ti bo težko razumeti, kako in zakaj. Ti hočem jaz, ki mi Ti nisi nikoli nič prijateljskega storil, sedaj z odprtim srcem in najčistejšimi nameni pomagati.

Seveda se spominjaš decembra 1981, ko si vodil politično hajko proti meni, ker sem zahteval, naj se Tvojem »vnučku« Brani Miljušu, tadanjemu sekretarju Mostnega komiteja ZK Sarajeva, zaradi piagiate odzame magistrski političnih ved. Kot veš, Ti je ta hajka prav prišla, da se mi maščuješ za neke starejše grehe, posebno za javno žigovanje Tvojih miljenčkov Atifa Purivatre, Hazana Sušića in Muhameda Filipovića, ki sem jih bil argumentirano označil za zastavonoše panislamizma in muslimanskega nacionalizma v Tvoji državi Bosni in Hercegovini.

Pomniš, tako kot jaz pomnim, kako si mi na partijskem sestanku, pred nabitim amfiteatrom Fakultete političnih ved v Sarajevu, pred mojnimi kolegi in študenti, odrekel pravico, da odgovorjam na obtožbe, mi brez slepomišenja prepovedal, da bi se sploh oglašil na tem zboru, čeprav je bil skoraj v celoti posvečen meni. Rekel si mi: »Ničesar nisi ponudil, kar bi bilo sprejemljivo za dialogi«. Za tem nad ugovorom zvišenim stališčem si še pomoderoval: »Oglušel si na kritiko, vojo, kot osel na palico. Osele je treba tolči, da se premaknejo, in meni se zdi, da bo mnoge treba batinati, da se bodo vsaj povprašali, kaj delajo in kaj počno v tej državi.« Prestrašil si vse prisotne. Pokazal si, da si še isti Hamdija, ki je 1988 pretil sarajevskemu študentom, da bo njihove demonstracije razgnal s tanki! Se spomniš, kako si dejal, da še za v norišnico nisem, ker sem si drznil v nekem članku v *Dugli* omeniti tudi Tebe, recenzenta Miljuševe prepisane knjige. Potem si si privoščil predah, za hip spustil batino in mi prijateljsko nasvetoval: »Ne bi se ti bilo treba zaganjati kot kakšen junec, vojo! Samega sebe preizprašaj, pa ne rini z glavo skozi zid!« Po Tvojem mi bilo nobene potrebe, da javnost opozarjam na Miljušev piaglat. Kot njegov kolega in kot komunist bi moral stopiti do njega in mu na štiri oči takole reči: »Bratec, tako ne gre! Premisli, kako se boš ogradil, naknadno pripiši narekovanje in cefe.«

Nobene potrebe ni, da Te še dalje spominjam na to, Cesar nisi pozabil. Po Tvoji volji so me sunili iz članstva v Zvezi komunistov, potem kmalu še z univerze, končno so mi vzeli še svobodo. Branko Mikulić in Ti

desetletja tako histerično galami. Ne, dragi Hamdija. Jez pomnim, a brez sovraštva. Misel na maščevanje mi je tuja, daleč je mojemu duhu, že zato, ker bi me maščevanje izenačilo s Tabo. V tradiciji narodna, iz katerega sem zrasel, je čigar pripadnika si se proglasal še slabih dvajset let tega celo Ti, je, da vrača dobroto za zlo, in to je glavni razlog, da Ti želim v težavah pomagati.

Beogradski »Student« je razglasil, da si nakradel cele odstavke iz tuje knjige in ta piaglat, identičnih Miljuševemu izpred let, objavil pod svojim imenom. Poskušal si, da bi demantiral to krajo. Bojda nisi vedel, da je bilo blago, ki si ga kradel, že objavljeno

Hamdija, burazeru, ovo ti ne valja! Povuci knjigu iz prodaje, pripremi ogradu, svali krivico na lekto-re i korektore, za naredno izdaje nje naknadno ubaci navodnike i fusnote. To Ti, evo, prijateljski savetujem.

v knjigi nekoga Trugeza, mislil si menda, da gre za materiale, pisane za potrebe Trujstevskega kongresa ZKJ. A kje je razlika, tudi če bi bilo to res? Menda ja ne spadaš tudi Ti med ljudi, ki verjamejo, da moralne in zakonske norme prepovedujejo samo krajo privatniku, raubanje kolektivnega družbenega, pa je normalno in dovoljeno? Sreča, da Vuk Karadžić ni delil Tvoje moralne in Tvoje pameti, sicer bi ves Kosovski cirkus, to napaberkovano narodno blago, neprecenjivi duhovni zaklad, tiskal pod svojim imenom!

Saj veš, dragi Hamdija, da Te po veljavnem Zakonu o avtorskih pravicah čaka najmanj — leto dni zapora! Tudi to veš, da Te niti visoki politični položaj ne bo rešil, saj živimo v zajamčeno pravni državi. Odvečno bo, če Te spomnim, da ni še noben politični močnik pri nas, če se je prekršil čez zakon, ušel objektivnemu sodnemu procesu in pravični kazni. Pa vendar: naj Te — samo za ilustracijo — opozorim: Tvoj partijski tovariš Branko Mikulić je moral, saj se spominjaš, odgovarjati zaradi tiste vile z bakreno streho, ki so jo zanj in za njegovo skromno družino zgradili v samem centru Sarajeva, in kaznovan je bil tudi zato, ker je svojo hčerko, brez javnega natečaja, ki ga predpisuje zakon, postavil za direktorico olimpijskega muzeja v našem

podpore nobenega uglednega intelektualca, ne v Jugoslaviji, ne v svetu. Vsi, tisti, ki Te osebno poznajo in tisti, ki Te ne, Te bodo ogorčeno obsojali. Ko boš sedel, bodo prišli na svetlo vsi škandali, v katerih si sodeloval, ko si bil še zunaj zapora, na obla-sti. Prvi Ti bodo obrnili hrbet Tvoji luzini, Tvoji sedanj in nekdanji ljubljenci. Priča-kuj, da bodo oni dan za dnev in mesec za mesecem pokitjali policiji in sodiščem, pa tudi upravi zapora, nove in nove prijave, pisma, obsodbe in zgražanja, prezirne in poniževanja.

V zaporu Te čakajo batinanja, morda zgolj zato, ker kakšnemu stražarju ne boš simpatičen.

mu poklicu. Prav lahko se zgodi, da Ti bodo, ko prideš na svobodo, spet ponudili isto funkcijo, to isto delo, ki ga sedaj opravljaš, kajti Tebe ne morejo, kot recimo, kakšnega političnega obsojenca, zaprtega zaradi verbalnega delikta, sovražno propagande, po robiji pustiti brez kruha, pustiti Tvojo družino, naj strada. A Ti ne smeš sprejeti te funkcije, zavrniti jo moraš.

Razmisli še sam: po ključu in redu rotacije boš Ti čez nekaj let, morda kar takoj, ko prideš iz zapora, na vrsti, da postaneš predsednik Predsedstva SFRJ — šef jugoslovanske države. Ne bi bilo preveč lo-po videti v kapitalističnih časopisih takihle naslovov: »Piaglatov postavljen za krmilo Jugoslavije! Ali takšnih: »Intelektualni kradljivec na čelu jugoslovanske federacije!«

Da, Hamdija, zate in za Jugoslavijo bo najbolje tako: odsedi, kolikor ti bodo prisodili, pa naravnost v penzijo!

Razmisliš sam, da bi Ti morda le mogel sprejeti mesto veleposlanika. A kje? V demokratskih in kulturnih dozelah bi Te težko sprejeli. V Libiji postaja tvegano: Gadafi je pričel strejati in obešati preveč zagrebenih fanatikov med islamskimi fundamentalisti. Po mnogih kvalitetah bi bil Ti, ni dvoma, vseč Homenij, toda on vseeno ne bi mogel zlahka spregledati Tvojega, čeprav sam deklarativnega ateizma in opredeljenja za marksistično ideologijo. Ostanje Ti je še Tirana. Lahko bi rekli, mesto, kot izmišljeni na Tebe: ogrneš se s parolami, bajkami in basnami o socialistični revoluciji, proletarskem internacionalizmu ter borbi proti velikosrbski hegemoniji, v tišini pa skrbiš za trasiranje zelene transverzale [ZETRA! — je od tod prišlo ime tiste olimpijske dvorane v Tvojem, nedavno sem naivno verjel, da tudi mojem, Sarajevu?!] od Teherana pa mimo Bihaca, za iztrebljanje kristjanov iz Bosne, Hercegovine, Sandžaka, Kosova, Metohije, Makedonije ...

Pa vendar ti svetujem: odhuj tudi veleposlanstvo v Tirani, če Ti ga bodo ponudili. Penzija: to bo, moj Hamdija, najbolje zate. Oprosti, ker Ti tega pisma ne pošiljam le po pošti, temveč tako, odprto, v nekaj večjem številu izvodov. Eno za drugim se upam, da bo vsaj ena kopija tega teksta dospela do Tebe.

Oglaš se, če Ti bo karkoli že potrebno. *Maksuz selam,* tvoj vdani in vselej budni dušebrižnik, dr. Voislav Šešelj

Naročilnica!

Podpisani
naročam

TRIBUNA.

Naročnino
položnic.

Študent

Št. osebne izkaznice:

Naslov stalnega bivališča:

Tribuno mi pošljite na naslov:

Datum:

Podpis:

izvodov študentskega časopisa
bom poravnal po prejemu
Fakulteta:

Naročnino boste poravnali v dveh delih, jeseni in spomladi.

Študentje imajo 10% popusta.

Naročilnice pošljite na naslov:

Tribuna,
Kersnikova 4
61000 Ljubljana